

%

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

ΒΕΛΓΙΟ, ΕΣΘΟΝΙΑ, ΕΛΛΑΔΑ,
ΙΤΑΛΙΑ & ΙΣΠΑΝΙΑ

2022

ENCLAVE

Enhancing the capacity of legal & justice
professionals on forensic interview procedures
for child victims and witnesses of violence

ENCLAVE

Enhancing the capacity of legal & justice
professionals on forensic interview procedures
for child victims and witnesses of violence

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

**ΒΕΛΓΙΟ, ΕΣΘΟΝΙΑ, ΕΛΛΑΔΑ, ΙΤΑΛΙΑ &
ΙΣΠΑΝΙΑ**

ENCLAVE

Ενίσχυση της ικανότητας των επαγγελματιών του νομικού τομέα και της δικαιοσύνης σχετικά με τις διαδικασίες δικανικής συνέντευξης για παιδιά θύματα και μάρτυρες βίας.

101005464 — ENCLAVE — JUST-AG-2020 / JUST-JACC-AG-2020

WP2. Πρωτόκολλο Αναφοράς

University Carlos III of Madrid

Συγγραφείς: Helena Soletto, Jessica Jullien και Irene Escudero

2022, Μάρτιος

Η παρούσα έκδοση συγχρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Δικαιοσύνη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το περιεχόμενο της παρούσας έκδοσης αποτελεί αποκλειστική ευθύνη του έργου ENCLAVE και δεν αντανakλά απαραίτητα τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ούτε τα θεσμικά όργανα και οι οργανισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης ούτε οποιοδήποτε πρόσωπο που ενεργεί για λογαριασμό τους μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνο για τη χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτό.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.1. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	3
1.2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	4
1.3. ΔΟΜΗ	5
2.1 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	9
2.1.1 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	9
2.1.2. ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΕΓΓΥΩΝΤΑΙ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ	12
(A) Καταγγελία του παιδιού θύματος και παροχή δωρεάν νομικής βοήθειας	12
(B) Ειδικά Στοιχεία	14
2.1.3 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΦΙΛΙΚΟ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ: ΣΗΜΕΙΑ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ	17
(A) Επαρκής πρόσβαση στο κτίριο και Κατάλληλος χώρος αναμονής	17
(B) Αίθουσες συνεντεύξεων και παρατήρησης και Τεχνολογικός εξοπλισμός.	19
2.2. ΔΙΚΑΝΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ Ή ΒΙΝΤΕΟΣΚΟΠΗΜΕΝΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ	22
2.2.1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΩΣ ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΟΥ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΟΥ ΜΕΣΟΥ	22
2.2.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	25
(A) Επαγγελματική κατάρτιση των ατόμων που διενεργούν τις συνεντεύξεις : απαιτήσεις	25
(B) Βασική κατάρτιση των σχετικών επαγγελματιών	28
2.2.3 Μεθοδολογία: τυποποιημένο πρωτόκολλο	30
(A) Πρωτόκολλο συνέντευξης	30
(B) Αποτέλεσμα της συνέντευξης	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Το έργο ENCLAVE είναι ένα ευρωπαϊκά χρηματοδοτούμενο έργο σε συνεργασία με πέντε κράτη μέλη της ΕΕ: Ελλάδα (ΕΛ), Ιταλία (ΙΤ), Βέλγιο (ΒΕ), Εσθονία (ΕΣ) και Ισπανία (ΙΣ). Το εν λόγω έργο, διαμορφώθηκε στο πλαίσιο των ευρημάτων και αποτελεσμάτων του έργου Re-Treat (JUST-AG-2019/JUST-JACC-AG-2019) και ασχολείται με την αποτύπωση της τρέχουσας κατάστασης και τη μεταχείριση των παιδιών θυμάτων σεξουαλικής βίας όσον αφορά την εφαρμογή της οδηγίας 2012/29/ΕΕ και του πρωτοκόλλου Δικανικής συνέντευξης στα πέντε ευρωπαϊκά συστήματα δικαιοσύνης. Το έργο αυτό βασίζεται σε τρεις πυλώνες:

1. Πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης των παιδιών-θυμάτων ή «μαρτύρων» περιστατικών βίας.
2. Βελτίωση της ικανότητας των επαγγελματιών του νομικού τομέα και του Συστήματος Ποινικής Δικαιοσύνης (ΣΠΔ) αλλά και των οργανώσεων υποστήριξης των θυμάτων στην εφαρμογή του πρωτοκόλλου Δικανική εξέτασης με θύματα σεξουαλικής βίας σε παιδιά και
3. Αύξηση της δι-επαγγελματικής συνεργασίας των διαφόρων φορέων που εμπλέκονται στη δικαστική διαδικασία.

Το παρόν Πρωτόκολλο Αναφοράς εστιάζει πρωταρχικά στην παρουσίαση ενός συνόλου προτύπων που διαμορφώνουν και ορίζουν ένα ολοκληρωμένο σύστημα προστασίας των παιδιών, του επιπέδου συμμόρφωσης των πέντε χωρών με αυτά τα σημεία αναφοράς και μιας συλλογής βέλτιστων και υποσχόμενων πρακτικών από διάφορες χώρες της ΕΕ.

Έτσι το έργο περιστρέφεται γύρω από δύο στόχους:

1. Βελτίωση των ικανοτήτων και γνώσεων των επαγγελματιών του νομικού τομέα και του ΣΠΔ σχετικά με τα αστικά, ποινικά και θεμελιώδη μέσα της ΕΕ που απευθύνονται σε παιδιά θύματα ή μάρτυρες σεξουαλικής βίας, δεδομένου ότι αποτελεί μέρος του εκπαιδευτικού υλικού για τα πιλοτικού χαρακτήρα εργαστήρια επαγγελματιών του έργου Enclave για την ανάπτυξη ικανοτήτων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.
2. Παροχή καθοδήγησης στους επικεφαλής της ποινικής δικαιοσύνης για την εφαρμογή βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά την τήρηση των ελάχιστων πρότυπων του πρωτοκόλλου δικανικής εξέτασης σε διαδικαστικό, και επιχειρησιακό πλαίσιο. Καθώς θα είναι διαθέσιμο στο διαδίκτυο στα αγγλικά και σε πέντε γλώσσες της ΕΕ θα είναι ευρέως διαθέσιμο.

Με βάση τα συμπεράσματα του έργου Re-Treat, το παρόν πρωτόκολλο αναφοράς παρουσιάζεται σε μια δομή βασισμένη στα ζητήματα λαμβάνοντας υπόψη τα διαφορετικά δικαιώματα και τις ανάγκες των θυμάτων, και προσαρμοσμένο στην ειδική κατάσταση των παιδιών θυμάτων και μαρτύρων σεξουαλικών εγκλημάτων¹.

¹ Τα δικαιώματα και τα μέτρα που απαιτούνται για τα παιδιά-θύματα προσαρμόζονται με βάση την αναγνώριση των συμφερόντων που καθιερώθηκε στο σχέδιο Re-Treat, το οποίο βασίζεται στο μοντέλο Victimisation and Justice Model που επιτρέπει την αξιολόγηση των μηχανισμών δικαιοσύνης από την οπτική γωνία του θύματος, το οποίο αναπτύχθηκε στο Daly Kathleen, "Conventional and Innovative. Justice Responses to Sexual Violence", Australian Centre for the Study of Sexual Assault, n.o 2 (2011): 1-35.

Σε ό,τι αφορά το πεδίο εφαρμογής του παρόντος Πρωτοκόλλου, δεν λαμβάνονται υπόψη τα εγκλήματα προσέγγισης παιδιών για αθέμιτους σκοπούς, της εκμετάλλευσης παιδιών για πορνεία, της παιδικής πορνογραφίας και του παιδοφιλικού σεξουαλικού τουρισμού, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους που απαιτούν διαφοροποιημένη προσέγγιση. Επιπλέον, για λόγους οριοθέτησης, στο παρόν Πρωτόκολλο αναφοράς υπάρχει η έννοια της διαδρομής του παιδιού-θύματος, η οποία εκκινείται από την καταγγελία στην αστυνομία μέχρι τη διεξαγωγή της δίκης.

1.2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Το πλαίσιο του ολοκληρωμένου συστήματος παιδικής προστασίας βασίζεται στη γενική ιδέα ενός ενιαίου μοντέλου που βασίζεται στην οδηγία 2012/29/ΕΕ, στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (UNCRC) και στα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Ποιότητας Barnahus (BHQ5).

Για να αξιολογηθεί το επίπεδο συμμόρφωσης των χωρών Βέλγιο, Εσθονία, Ελλάδα, Ισπανία και Ιταλία με τα διάφορα κριτήρια αναφοράς που καθορίζουν το ολοκληρωμένο σύστημα προστασίας των παιδιών και για να εντοπιστούν και να συλλεχθούν καλές, κακές και πολλά υποσχόμενες πρακτικές, κάθε χώρα διεξήγαγε συνεντεύξεις με διάφορους φορείς που εμπλέκονται σε υποθέσεις σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών. Συγκεκριμένα: δικαστές, ειρηνοδίκες, εισαγγελείς, δικηγόρους, αστυνομικούς, παιδοψυχολόγους και εγκληματολόγους από φορείς υποστήριξης θυμάτων και από δικαστήρια.

Μέσω των συνεντεύξεων μπορούμε να αποκτήσουμε εικόνα της καθημερινής πρακτικής των επαγγελματιών, η οποία επιτρέπει επίσης να εντοπίσουμε όχι μόνο τους παράγοντες διευκόλυνσης της νομικής διαδικασίας, αλλά και τα κενά που προκαλούνται από ρυθμιστικά, εκπαιδευτικά ή διαρθρωτικά εμπόδια.

Πρόκειται για μια "ματιά" μέσω της οποίας μπορούμε να αποκτήσουμε εικόνα της καθημερινής πρακτικής των επαγγελματιών, η οποία επιτρέπει επίσης να εντοπίσουμε όχι μόνο τους παράγοντες διευκόλυνσης της νομικής διαδικασίας, αλλά και τα κενά που προκαλούνται από ρυθμιστικά, εκπαιδευτικά ή διαρθρωτικά εμπόδια.

Επιπλέον, αυτά τα ποιοτικά δεδομένα συμπληρώθηκαν με βιβλιογραφική έρευνα για τον εντοπισμό καλών και υποσχόμενων πρακτικών σχετικά με το πρωτόκολλο της Δικανικής δικανικής συνέντευξης, όχι μόνο στο Βέλγιο, Εσθονία, Ελλάδα, Ισπανία και, αλλά και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Οι κύριες μελέτες που ερευνήθηκαν είναι οι εξής:

- Η πρώτη έκθεση εφαρμογής της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών ενάντια στη σεξουαλική εκμετάλλευση και τη σεξουαλική κακοποίηση (Σύμβαση Λανζαρότε).
- Η μελέτη της Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης, Ελευθερίας και Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε δικαστικές διαδικασίες. Ευρύτερη επισκόπηση του συστήματος απονομής ποινικής δικαιοσύνης.
- Η μελέτη του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) για τη φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη: Προοπτικές και εμπειρίες των επαγγελματιών σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε αστικές και ποινικές δικαστικές διαδικασίες σε 10 κράτη μέλη της ΕΕ

- Οι κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη.

Αν και παρουσιάζεται εδώ επιγραμματικά, αναπτύσσεται περαιτέρω στη συγκριτική έκθεση του έργου Enclave.

1.3. ΔΟΜΗ

Το Πρωτόκολλο αναφοράς είναι δομημένο σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

(I) Ολοκληρωμένο σύστημα παιδικής προστασίας και

(II) Δικανική συνέντευξη ή βιντεοσκοπημένη συνέντευξη, οι οποίες υποδιαιρούνται σε υπο-κατηγορίες. Ο λόγος για αυτό είναι ότι η δικανική Συνέντευξη δεν είναι μια μεμονωμένη διαδικασία, αλλά είναι διαδικασία, ενταγμένη σε ένα ευρύτερο και πολύπλοκο σύστημα, στο οποίο εμπλέκονται πολλές υπηρεσίες, θεσμοί και φορείς.

Το σύστημα αυτό είναι απαραίτητο για να διασφαλιστεί η ορθή λειτουργία των πρωτοκόλλων, καθώς και για να εξασφαλιστεί η ορθή αξιοποίηση της δικανικής συνέντευξης, σε χρόνο και μορφή και για να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη της σε όλη τη διαδικασία. Τα ειδικά μέτρα για την καλύτερη συμμετοχή και την προστασία των δικαιωμάτων των ανηλίκων δεν είναι καινούργια, αλλά έχουν διαμορφωθεί εδώ και χρόνια.

Ειδικά μέτρα

Μέρος αυτών των ειδικών μέτρων μπορεί να βρεθεί στα Γενικά Σχόλια της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Για παράδειγμα, το Γενικό Σχόλιο αριθ. 12 (2009) σχετικά με το δικαίωμα ακρόασης του παιδιού, στην παράγραφο 64, αναφέρει ότι: *"Το δικαίωμα του παιδιού θύματος και του μάρτυρα συνδέεται επίσης με το δικαίωμα ενημέρωσης για θέματα όπως η διαθεσιμότητα υγειονομικών, ψυχολογικών και κοινωνικών υπηρεσιών, ο ρόλος του παιδιού θύματος ή/και του μάρτυρα, οι τρόποι με τους οποίους διεξάγεται η "ανάκριση", οι υφιστάμενοι μηχανισμοί υποστήριξης του παιδιού κατά την υποβολή καταγγελίας και τη συμμετοχή του σε έρευνες και δικαστικές διαδικασίες, οι συγκεκριμένοι τόποι και χρόνοι ακροάσεων, η διαθεσιμότητα προστατευτικών μέτρων, οι δυνατότητες λήψης αποζημίωσης και οι διατάξεις για την άσκηση προσφυγής".*

Άλλα ειδικά μέτρα για την καλύτερη συμμετοχή και προστασία περιλαμβάνονται στις Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για μια φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη. Ειδικότερα, στον ορισμό της φιλικής προς τα παιδιά δικαιοσύνης ως: *"προσβάσιμης, κατάλληλης για την ηλικία, γρήγορης, επιμελούς, προσαρμοσμένης και επικεντρωμένης στις ανάγκες και τα δικαιώματα του παιδιού, με σεβασμό των δικαιωμάτων του παιδιού, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων δίκαιης δίκης, συμμετοχής και κατανόησης των διαδικασιών, σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, ακεραιότητας και αξιοπρέπειας".* Για τον σκοπό αυτό, το Συμβούλιο υπογραμμίζει ως θεμελιώδεις αρχές τη συμμετοχή, το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών και των εφήβων, την αξιοπρέπεια, την προστασία από τις διακρίσεις και το κράτος δικαίου. Ως γενικά στοιχεία, αναγνωρίζει την πληροφόρηση και τη συμβουλευτική, την προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, την ασφάλεια μέσω ειδικών

προληπτικών μέτρων, την κατάρτιση των επαγγελματιών και την πολύπλευρη προσέγγιση.

Περισσότερα παραδείγματα εξειδικευμένων μέτρων για την καλύτερη συμμετοχή και προστασία των παιδιών, είναι η φιλική προς αυτά απονομή δικαιοσύνης κατά τη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών και οι διάφορες διαστάσεις της που σημειώνονται στις κατευθυντήριες γραμμές του ΣτΕ όπως: πρόσβαση στο δικαστήριο και στη δικαστική διαδικασία, ύπαρξη νομικού σύμβουλου και εκπροσώπηση, δικαίωμα ακρόασης και έκφρασης απόψεων, αποφυγή αδικαιολόγητης καθυστέρησης, οργάνωση της διαδικασίας, φιλικό ως προς τα παιδιά περιβάλλον και φιλική ως προς τα παιδιά γλώσσα και αποδεικτικά στοιχεία/δηλώσεις των παιδιών.

Όσον αφορά το θέμα των αποδεικτικών στοιχείων/καταθέσεων των παιδιών, γίνεται αναφορά στην εξειδικευμένη κατάρτιση του προσώπου που πραγματοποιεί αυτές τις παρεμβάσεις και στη διατήρηση, στο μέτρο του δυνατού, του ίδιου ατόμου σε μελλοντικές αναγκαίες παρεμβάσεις, στη σημασία του κατάλληλου περιβάλλοντος, στην καταγραφή αυτών των καταθέσεων με σεβασμό των δικονομικών εγγυήσεων, στη μείωση του αριθμού των παρεμβάσεων και στην αποφυγή της κατά πρόσωπο αντιπαράθεσης με τον κατηγορούμενο. Αξίζει να επισημανθεί η σημασία του σχεδιασμού πρωτοκόλλων συνέντευξης που περιλαμβάνουν τα διαφορετικά εξελικτικά στάδια των παιδιών και των εφήβων, καθώς και η ευελιξία ή η ελαχιστοποίηση των αυστηρών κανόνων.

Στην πράξη, ωστόσο, παρατηρούνται σημαντικές ελλείψεις λόγω της απουσίας επαρκούς θεσμικού πλαισίου, το οποίο έχει ως αποτέλεσμα να περιορίζονται τα οφέλη αυτών των μέτρων και ενίοτε τα ακυρώνει εντελώς. Η κατάσταση αυτή καθιστά έργα όπως το ENCLAVE περισσότερο αναγκαία.

Σύντομος ορισμός των υποκατηγοριών:

(I) Ολοκληρωμένο σύστημα παιδικής προστασίας:

- **Ολοκληρωμένο σύστημα:** πλήρη συντονισμό μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών, επαγγελματιών και εφαρμογή μέτρων με τα οποία θα πρέπει να αλληλοεπιδράσουν τα θύματα/μάρτυρες. Διαρθρωτικά παραδείγματα αυτού είναι τα εξειδικευμένα δικαστήρια για τη βία κατά των παιδιών, το μοντέλο *Barnahus* και τα *Κέντρα Συνηγόρου του Παιδιού* που δημιουργήθηκαν για να προωθήσουν τον επαρκή συντονισμό των μηχανισμών στα συστήματα δικαιοσύνης, κοινωνικής πρόνοιας και υγείας.
- **Μηχανισμοί που εγγυώνται στα παιδιά πραγματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη** είναι ένα από τα βασικά στοιχεία για την διασφάλιση λειτουργίας ενός ολοκληρωμένου συστήματος. Η πορεία που πρέπει να ακολουθηθεί θα πρέπει να είναι ευέλικτη και προσαρμοσμένη, πράγμα που σημαίνει ότι θα πρέπει να διευκολύνει την πρόσβαση του θύματος στη δικαιοσύνη, οι παρεμβάσεις να περιορίζονται στο ελάχιστο και να υπάρχει επαγγελματική εξειδικευμένη προσοχή. Μέρος της πρόσβασης συνδέεται με το δικαίωμα συμμετοχής των παιδιών, αναφερόμενοι στο δικαίωμα να ενημερώνονται, να εκφράζουν τη γνώμη τους και να ακούγονται και να λαμβάνεται δεόντως υπόψη η φωνή τους σε θέματα

που τους αφορούν, σύμφωνα με την ωριμότητα και την ανάπτυξή τους. Ωστόσο, η κατοχυρωμένη σε όλους τους ισχύοντες νόμους προστασία των παιδιών και των εφήβων, ποικίλλει ως προς το πεδίο εφαρμογής και την αποτελεσματικότητά της².

- **Περιβάλλον φιλικό προς τα παιδιά: Σημεία καταγγελίας και συνέντευξης.** Σήμερα, η καταλληλότητα του περιβάλλοντος χώρου αναφέρεται συχνά ως ένα από τα καθοριστικά στοιχεία της φιλικής προς τα παιδιά δικαιοσύνης. Ωστόσο, το τι σημαίνει φιλικό προς τα παιδιά περιβάλλον στην πράξη, δεν ορίζεται συχνά. Για το λόγο αυτό, στο παρόν Πρωτόκολλο αναλύουμε τα βασικά στοιχεία για να διευκολύνουμε τη μετάφρασή της στην πράξη. Έτσι, μιλάμε για: Επαρκή πρόσβαση στο κτίριο, κατάλληλο χώρο αναμονής, αίθουσες συνεντεύξεων και παρατήρησης και τεχνολογικός εξοπλισμός.

(II) Δικανική συνέντευξη ή βιντεοσκοπημένη συνέντευξη:

- **Κριτήρια για τη χρήση της δικανικής συνέντευξης ως προκαταρκτικού αποδεικτικού στοιχείου:** οι υφιστάμενοι κανόνες σε κάθε χώρα εξετάζονται εδώ ως βασικό στοιχείο για την αποτελεσματική εφαρμογή των πρωτοκόλλων δικανικής συνέντευξης. Οι κανόνες θέτουν τα όρια εντός των οποίων πραγματοποιείται η δικανική συνέντευξη. Επιπλέον, αποκαλύπτουν επίσης τα κενά στα οποία η αξιολόγηση της πρακτικής είναι συχνά πολύπλοκη και, ως εκ τούτου, τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των θυμάτων δεν προστατεύονται πλήρως. Αναλύονται θέματα όπως η ρύθμισή του πρωτοκόλλου δικανικής συνέντευξης με βάση την ηλικία, το είδος του εγκλήματος ή την εκάστοτε περίπτωση που αναλύεται.
- **Εκπαίδευση:** (Α) περιλαμβάνει τις απαιτήσεις επαγγελματικής κατάρτισης αυτών που διενεργούν τις συνεντεύξεις: τη βασική και εξειδικευμένη εκπαίδευσή τους, την κατάρτιση, την από κοινού εκπαίδευση σε διεπιστημονικές ομάδες και τη συνεχή εκπαίδευση. Αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζονται αυτές οι απαιτήσεις σε κάθε μία από τις χώρες εταίρους, εντοπίζοντας τα εμπόδια που εξακολουθούν να υφίστανται λόγω του κανονιστικού πλαισίου ή/και της έλλειψης της απαιτούμενης κατάρτισης. (Β) Η βασική εκπαίδευση των επαγγελματιών που εμπλέκονται στη δικανική συνέντευξη και οι οποίοι, αν και μπορεί να μην συμμετέχουν ενεργά σε αυτήν, έχουν άμεση ή έμμεση επίδραση σε αυτήν. Για παράδειγμα, η αξιολόγηση της ανάγκης διενέργειας της δικανικής συνέντευξης προκειμένου να χρησιμοποιηθεί ως προκαταρκτικό αποδεικτικό στοιχείο.
- **Μεθοδολογία** (τυποποιημένο πρωτόκολλο): (Α) περιλαμβάνει την ανάλυση σχετικά με την ύπαρξη ή μη θεσμοθετημένου μοντέλου δικανικής συνέντευξης, τα στάδιά της, τους παράγοντες διευκόλυνσης και τα εμπόδια και (Β) την ομοιομορφία και τις ελάχιστες απαιτήσεις για τη μεταφορά των αποτελεσμάτων της δικανικής συνέντευξης στη δικαστική διαδικασία.

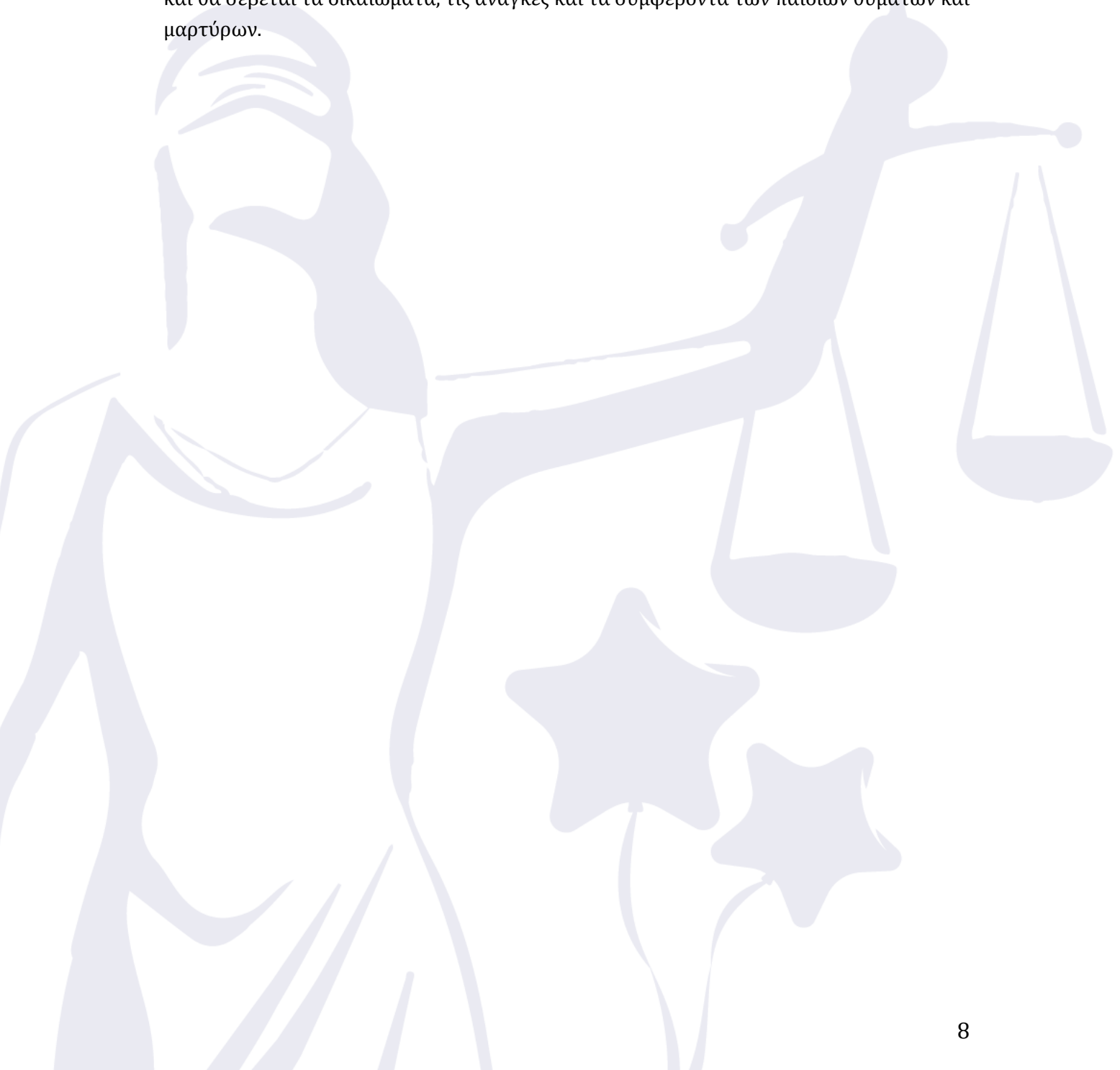
Η δομή του πρωτοκόλλου αναφοράς αποτελείται, λοιπόν, από δύο κατηγορίες και έξι υποκατηγορίες, οι οποίες έχουν σχεδιαστεί αφενός με την επεξήγηση του σκεπτικού τους και αφετέρου με την αιτιολόγηση της παρουσίας τους, συνδέοντάς τες με τα δικαιώματα

² Anna Massons-Ribas, M. Ángeles Basells, Neus Cortada, "Η συμμετοχή των παιδιών και των εφήβων στο σύστημα προστασίας: Social Sciences, n.ο 10 (7) (2021): 268, <https://doi.org/10.3390/socsci10070268>

και τα συμφέροντα σύμφωνα με τις διατάξεις της Οδηγίας 2012/29/ΕΕ, ώστε να καταστεί δυνατή η πρακτική αξιολόγηση .Με τον καθορισμό μιας σειράς ελάχιστων προτύπων εξασφαλίζεται η επαρκής ικανοποίηση των δικαιωμάτων και συμφερόντων που αφορούν κάθε ενότητα.

Με βάση τα ανωτέρω, περιγράφεται λεπτομερώς το επίπεδο συμμόρφωσης κάθε κράτους εταίρου. Επίσης περιγράφονται λεπτομερώς και οι καλές πρακτικές τόσο των χωρών εταίρων όσο και των χωρών της ΕΕ που δεν είναι εταίροι του προγράμματος. Δηλαδή περιγράφονται, αξιοσημείωτα μέτρα που εξακολουθούν να ισχύουν ή που ίσχυαν τα οποία θεωρούνται ως καλές πρακτικές και πηγή έμπνευσης για τη βελτίωση των χωρών εταίρων του έργου ENCLAVE.

Τέλος, με βάση όλα τα ανωτέρω, διατυπώνονται γενικές Συστάσεις με την πρόθεση να προχωρήσουμε προς ένα μοντέλο δικαιοσύνης που θα είναι περισσότερο προσαρμοσμένο και θα σέβεται τα δικαιώματα, τις ανάγκες και τα συμφέροντα των παιδιών θυμάτων και μαρτύρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

2.1 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

2.1.1 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

▶ Αιτιολογικό:

Αρμονικός συντονισμός των διαφόρων υπηρεσιών και όχι απλώς χρονολογική αλληλουχία της διαδρομής του θύματος σε κάθε ίδρυμα. Πρέπει να υπάρχουν σαφείς γραμμές επικοινωνίας και καταμερισμός των καθηκόντων για κάθε έναν από τους ρόλους των επαγγελματιών. Πρέπει να αποτελούν μια διατμηματική ομάδα εργασίας, με έναν ενιαίο προσβάσιμο φάκελο για την παροχή πλήρους πληροφόρησης χωρίς καθυστέρηση, διασφαλίζοντας τα δικαιώματα των θυμάτων/μαρτύρων, ιδίως σε σχέση με την προστασία της ιδιωτικότητας και της αυστηρά προσωπικής ζωής τους (υπό υψηλά πρότυπα σεβασμού της αξιοπρέπειας). Αυτό συνεπάγεται βοήθεια προς τα θύματα/μάρτυρες από την άποψη των δικαιωμάτων των παιδιών, από άποψη φύλου σεβασμό των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία.

Η επίτευξη ξεκάθαρων και συντονισμένων συστημάτων διευκολύνει την καταγραφή αυτών των θυματοποιήσεων με σαφή και οργανωμένο τρόπο, επιτρέποντας την καλύτερη κατανόηση της πραγματικότητας της θυματοποίησης και διευκολύνοντας την προσαρμογή των μέτρων.

▶ Εφαρμογή στα άρθρα της οδηγίας 2012/29/ΕΕ:

- **Επαρκής και με σεβασμό πληροφόρηση για τα δικαιώματα των παιδιών (άρθρα 6 και 7)**
- **Ελαχιστοποίηση του στρες-προστασία ψυχικής υγείας:** Αποφυγή επαφής μεταξύ θύματος και δράστη (άρθρο 19)- Αποφυγή οπτικής επαφής με τον κατηγορούμενο (άρθρο 23.3.α)- Κατάθεση χωρίς φυσική παρουσία (άρθρο 23.3.β)- Ο αριθμός των συνεντεύξεων και των ιατρικών εξετάσεων των θυμάτων περιορίζεται στο ελάχιστο (άρθρο 20.β και δ)- Η συνέντευξη διεξάγεται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση μετά την καταγγελία (άρθρο 20.α).
- **Ασφάλεια και προστασία (άρθρο 18)**
- **- Ιδιωτικότητα (άρθρο 21):** Σε όλη τη διαδικασία (περιβάλλον), Ανωνυμία (άρθρο 23): σε σχέση με την προστασία των προσωπικών δεδομένων.
- **- Αξιοπρέπεια (άρθρο 18):** Εξειδικευμένα περιβάλλοντα (άρθρο 23.2.α), Διεξάγεται από επαγγελματίες που έχουν εκπαιδευτεί για το σκοπό αυτό (άρθρο 23.2.β)- Διεξάγεται από το ίδιο πρόσωπο (άρθρο 23.2.γ)- Συνέντευξη από το ίδιο φύλο (άρθρο 23.2.δ).
- **- Υποστήριξη από υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων:** Υποστήριξη για θύματα με ειδικές ανάγκες, όπως θύματα σεξουαλικής βίας, θύματα έμφυλης βίας και θύματα βίας σε στενές σχέσεις, συμπεριλαμβανομένης της υποστήριξης και της παροχής συμβουλών για την αντιμετώπιση του μετατραυματικού συνδρόμου. (άρθρο 9.3.β)

▶ Ελάχιστα πρότυπα:

- Ρυθμιζόμενη απαίτηση για εξειδικευμένη κατάρτιση όλων των επαγγελματιών που εμπλέκονται σε υποθέσεις θυματοποίησης παιδιών: θεωρητική και πρακτική ανάπτυξη ικανοτήτων.
- Εξειδικευμένη φυσική πρόσβαση για τα θύματα.
- Πρωτόκολλα συντονισμού και χρονοδιαγράμματα για την υποστήριξη και τη φροντίδα: Διαδικασίες προτεραιότητας
- Υπαρξη πρωτοκόλλων που υποδεικνύουν τα καθήκοντα κάθε επαγγελματία (ομάδας) και των μελών της διατμηματικής ομάδας εργασίας.
- Απαίτηση για στρογγυλές τράπεζες συντονισμού.
- Μηχανισμοί άμεσης προστασίας.
- Μονάδα εγκληματολογικής αξιολόγησης της βίας κατά των παιδιών.

Επίπεδο συμμόρφωσης Βέλγιο, Ελλάδα, Εσθονία, Ιταλία Ισπανία:

Όσον αφορά δομές όπως τα ΚΕΣΥ και τα Σπίτια του Παιδιού που δυνητικά διασφαλίζουν τη διεπιστημονική και διατμηματική συνεργασία, μόνο η Εσθονία έχει εφαρμόσει αυτό το μέτρο στην

πράξη, από το 2017, σε διάφορες περιοχές. Μέχρι στιγμής, στο Ταλίν, στο Ταρτού και στο Γιόβι, αν και η υπηρεσία είναι διαθέσιμη σε ολόκληρη τη χώρα³.

Όσον αφορά τα ειδικά δικαστήρια για τη βία κατά των παιδιών, το **Βέλγιο, η Ελλάδα, η Εσθονία, η Ιταλία και η Ισπανία** δεν τα έχουν εφαρμόσει. Ωστόσο, η Ισπανία βρίσκεται σε μια αποφασιστική στιγμή για την προώθηση της δημιουργίας αυτών των εξειδικευμένων δικαστηρίων μετά την έγκριση του Οργανικού Νόμου 8/2021 για την ολοκληρωμένη προστασία των παιδιών και των εφήβων από τη βία (LOPVI). Σε μια άλλη σημείωση, στο Βέλγιο, στην Ελλάδα, στην Εσθονία, στην Ιταλία και στην Ισπανία υπάρχουν δικαστήρια ανηλίκων όταν ο δράστης είναι ανήλικος, (στην ΕΕ ⁴, το ανάλογο σύστημα είναι οι επιτροπές ανηλίκων), κατανοώντας ότι το σύστημα ενηλίκων (τακτική διαδικασία) δεν ανταποκρίνεται στα ιδιαίτερα δικαιώματά τους, ιδίως με την εξειδικευμένη ανταπόκριση που απαιτείται. Ωστόσο, όταν το θύμα είναι ανήλικο, υπάρχει ένα κατακεραματισμένο σύστημα φροντίδας και πρέπει να γίνονται συνεχείς προσαρμογές που δεν συνάδουν με τις καθημερινές διαδικασίες που ακολουθούνται στους νομικούς φορείς.

Υποσχόμενες πρακτικές:

- ✓ Στο Βέλγιο λειτουργεί ένα δοκιμαστικό πρόγραμμα που ξεκίνησε το 2017 με την ονομασία *Κέντρα Φροντίδας* μετά από Σεξουαλική Κακοποίηση, όπου μια διεπιστημονική ομάδα παρέχει την απαραίτητη φροντίδα στα θύματα. Λόγω της επιτυχίας του και της αυξανόμενης ζήτησης, αρχικά υπήρχαν 3 κέντρα (στις Βρυξέλλες, τη Γάνδη και τη Λιέγη), αλλά στα τέλη του 2021 άνοιξαν 2 νέα κέντρα (στο Σαρλερουά και την Αμβέρσα), ενώ το 2022-2023 θα ανοίξουν 5 νέα κέντρα (στο Ροεσελάρε, το Λουβέν, τη Ναμούρ, τη Γκενκ και το Αρλόν). Υπάρχουν επίσης Κέντρα Οικογενειακής Δικαιοσύνης που λειτουργούν με μια μορφή συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών που εργάζονται με οικογένειες στις οποίες υπάρχει επαναλαμβανόμενη βία και μια κατάσταση πολλαπλών προβλημάτων. Από το 2010 υπάρχει ένα πρωτόκολλο για την κακοποίηση των παιδιών που υπογράφεται από τον ομοσπονδιακό υπουργό Δικαιοσύνης και τον Φλαμανδό υπουργό Πρόνοιας, Δημόσιας Υγείας και Οικογένειας. Το πρωτόκολλο αυτό παρέχει σαφείς κατευθυντήριες γραμμές για τη συνεργασία μεταξύ όλων των σχετικών φορέων με στόχο την αποτελεσματική αντιμετώπιση των πολύπλοκων φαινομένων κακοποίησης των παιδιών.
- ✓ Στην Ελλάδα, με την εφαρμογή του νόμου Ν.4478/2017(ΦΕΚ 91 Α'91/23-06-17) προβλέπεται η δημιουργία Ανεξάρτητων Μονάδων Προστασίας Ανηλίκων Θυμάτων στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, τον Πειραιά, την Πάτρα και το Ηράκλειο. Οι Μονάδες αυτές προβλέπονται από το νόμο κατά τα πρότυπα των Κέντρων Προστασίας Παιδιών (Child Advocacy Centres - CACs) των ΗΠΑ. Στην πράξη η υλοποίηση των Μονάδων αυτών έχει καθυστερήσει σημαντικά και λειτουργεί μόνο το CAC της Αθήνας. Αν και βρίσκεται στα πρώτα στάδια της υλοποίησής του, το εν λόγω CAC έχει αρχίσει να συντονίζει ολοκληρωμένες υπηρεσίες για παιδιά που έχουν επηρεαστεί από σεξουαλική κακοποίηση και τις οικογένειές τους.
- ✓ Στην Εσθονία, υπάρχουν κατευθυντήριες γραμμές για την αντίδραση σε περιστατικά βίας σε στενές σχέσεις, την οργάνωση της σχετικής ανταλλαγής πληροφοριών και τη διαδικασία διαβίβασης πληροφοριών στην υποστήριξη των θυμάτων (διάταγμα αριθ. 487 -17 Νοεμβρίου 2010- του Διευθυντή του Συμβουλίου Αστυνομίας και Συνοριοφυλακής). Το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων δημοσίευσε (2006) ένα

³ Με τη σύμπραξη των περιφερειακών νομαρχιών του Συμβουλίου Αστυνομίας και Συνοριοφυλακής, της Εισαγγελίας των περιφερειών, του Ινστιτούτου Ιατροδικαστικής Επιστήμης, του Κέντρου Ψυχικής Υγείας Παιδιών του Νοσοκομείου Παίδων του Ταλίν, της Κλινικής Σεξουαλικής Υγείας του Ταρτού, του Κέντρου Υποστήριξης Παιδιών του Ταρτού και των τοπικών κυβερνήσεων.

⁴ "Δεν υπάρχουν ούτε ειδικά δικαστήρια ανηλίκων ούτε οικογενειακά δικαστήρια, αυτές οι ποινικές υποθέσεις διεκπεραιώνονται στο γενικό δικαστικό σύστημα". Υπάρχουν επιτροπές ανηλίκων: "ένα εναλλακτικό, μη δικαστικό όργανο που ασχολείται με τους νεαρούς παραβάτες. Οι επιτροπές ανηλίκων συγκροτούνται από τους νομάρχες και λειτουργούν εντός των ορίων των τοπικών πόλεων ή των αγροτικών δήμων. Τα μέλη αυτών των επιτροπών είναι εμπειρογνώμονες στους τομείς της εκπαίδευσης, της κοινωνικής πρόνοιας και της υγειονομικής περίθαλψης, των αστυνομικών επιχειρήσεων και της επιτήρησης". Στο Judit Strömpl y Anna Markina, "Children's Rights and the Juvenile Justice System in Estonia. Juridica International", n.o 25:66 (2017), <https://doi.org/10.12697/JI.2017.25.07>.

εγχειρίδιο σχετικά με τη διαχείριση των περιπτώσεων για την προώθηση μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης και της διοργανικής συνεργασίας⁵.

- ✓ Στην Ιταλία, ορισμένες ενώσεις επαγγελματιών είναι ιδιαίτερα δραστήριες σε θέματα διεπιστημονικής συνεργασίας. Η ένωση Psicologia in Tribunale (Ψυχολογία στο δικαστήριο) που γεννήθηκε το 2020 δημιουργήθηκε για να προωθήσει την καλύτερη και αξιόπιστη συνεργασία μεταξύ επαγγελματιών με διαφορετικό υπόβαθρο σε όλες τις φάσεις της δίκης και των ερευνών. Αν και προωθείται από δικαστικούς ψυχολόγους, συμμετέχουν επίσης δικηγόροι, δικαστές, κοινωνικοί λειτουργοί και άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς.
- ✓ Στην Ισπανία, υπάρχουν πιλοτικά έργα του μοντέλου Barnahus σε διάφορα στάδια ανάπτυξης και εφαρμογής σε διάφορες αυτόνομες περιφέρειες (Βαρκελώνη, Μαδρίτη, χώρα των Βάσκων, Βαλένθια). Το Υπουργείο Ισότητας σχεδιάζει να επεκτείνει στις υπόλοιπες αυτόνομες κοινότητες έως το 2023 το Κέντρο Κρίσης για γυναίκες θύματα σεξουαλικής βίας Pilar Estébanez, ένα πιλοτικό σχέδιο με έδρα τη Μαδρίτη, το οποίο είναι ανοιχτό 24 ώρες/365 ημέρες. Η Ισπανία εφαρμόζει επί του παρόντος ένα πιλοτικό έργο δικαστηρίων για τη βία κατά των παιδιών και των εφήβων στις Καναρίους Νήσους, το οποίο έχει πάνω από 10 χρόνια εμπειρίας στην εξειδίκευση στη φροντίδα των παιδιών που έχουν πέσει θύματα.
Η Ισπανία βασίζεται στα Γραφεία Υποστήριξης Θυμάτων για την ορθή αξιολόγηση των ειδικών αναγκών κάθε θύματος (άρθρα 22 και 23 της οδηγίας 2012/29/ΕΕ).
- ✓ Στη Γερμανία, οι πληροφορίες και οι πόροι μοιράζονται μεταξύ των επαγγελματιών που διεξάγουν παράλληλα ποινικές και αστικές έρευνες. Για παράδειγμα, για την αποφυγή πολλαπλών ακροάσεων, η καταγεγραμμένη με βίντεο μαρτυρία διαμοιράζεται⁶.
- ✓ Στη Σουηδία, συνήθως στη φάση της έρευνας, επαγγελματίες από διάφορες ειδικότητες και φορείς (κοινωνικές υπηρεσίες, αστυνομία, εισαγγελείς, ιατροδικαστές, παιδίατροι και η Αρχή Ψυχιατρικής Παιδιών και Νέων) συγκεντρώνονται σε ένα φιλικό προς τα παιδιά περιβάλλον σε Παιδικά Σπίτια (Barnahus, υπάρχουν σε ορισμένους δήμους) και ανταλλάσσουν πληροφορίες και παρέχουν προσοχή και υποστήριξη σε παιδιά θύματα (σεξουαλικής) βίας⁷.
- ✓ Στην Αγγλία και την Ουαλία, από το 2009, στην έρευνα The Crime Survey, τα παιδιά ηλικίας 10 έως 15 ετών ερωτώνται σχετικά με τις εμπειρίες τους από "θυματοποίηση και αρνητικές συμπεριφορές κατά τους προηγούμενους 12 μήνες". Ενοώντας, εμπειρίες με το έγκλημα, εκφοβισμό, σκέψεις για την αστυνομία, μέτρα που λαμβάνονται για την ασφάλεια των αντικειμένων, εκφοβισμός στον κυβερνοχώρο, σχολικές κοπάνες, αλκοόλ και ναρκωτικά, μεταφορά μαχαιριών και συμμορίες του δρόμου. Στην έρευνα καταγράφεται επίσης αν το παιδί έχει μακροχρόνια αναπηρία ή ασθένεια. Αυτό είναι χρήσιμο για τους επαγγελματίες ώστε να λαμβάνουν ακριβείς πληροφορίες σχετικά με τα επίπεδα εγκληματικότητας και τη στάση απέναντι στην αστυνομία⁸.

Συστάσεις:

Αν και τα εξειδικευμένα δικαστήρια δεν αποτελούν προϋπόθεση για την επαρκή διαφύλαξη των

⁵ Haruoja, Merie, Marianne Meiorg, Kiira Nauts. "Μελέτη σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε δικαστικές διαδικασίες: Επισκόπηση του πλαισίου για τη φάση της ποινικής δικαιοσύνης: Εσθονία". Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης, 2014.

⁶ "Δικαιοσύνη φιλική προς τα παιδιά: Προοπτικές και εμπειρίες των επαγγελματιών σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε αστικές και ποινικές δικαστικές διαδικασίες σε 10 κράτη μέλη της ΕΕ", Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), 2015).

⁷ "Δικαιοσύνη φιλική προς τα παιδιά: Προοπτικές και εμπειρίες των επαγγελματιών σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε αστικές και ποινικές δικαστικές διαδικασίες σε 10 κράτη μέλη της ΕΕ".

⁸ Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε: <https://www.crimesurvey.co.uk/en/index.html> και " Βία κατά των παιδιών με αναπηρία: νομοθεσία, πολιτικές και προγράμματα στην ΕΕ ", Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), 2015).

δικαιωμάτων του παιδιού, εν τούτοις διευκολύνουν τη μεγαλύτερη εξειδίκευση και την καλύτερη εποπτεία και αξιολόγηση της συνολικής λειτουργίας τους. Ως εκ τούτου, συνιστάται στις χώρες Βέλγιο, Εσθονία, Ελλάδα, Ισπανία και Ιταλία να επανεξετάσουν σε εθνικό επίπεδο την ύπαρξη φορέων αναφοράς που να διαθέτουν επί του παρόντος επαρκώς σταθερή δομή και εξειδικευμένη κατάρτιση ώστε να είναι σε θέση να λειτουργούν ως κέντρα αναφοράς. Ο κύριος στόχος αυτών των φορέων αναφοράς είναι να λειτουργούν ως σημείο συνάντησης και συνεργασίας για πληροφορίες σχετικά με το παιδί-θύμα/μάρτυρα, ώστε να είναι σε θέση να συντονίζουν τις απαντήσεις που τους δίνονται. Συνεπώς, αυτό απαιτεί ατομική αξιολόγηση των ειδικών αναγκών των θυμάτων, όπως προβλέπεται στην Οδηγία 2012/29/ΕΕ (άρθρα 22 και 23), και επιτρέπει το συντονισμό των ειδικών μέτρων προστασίας ως προς το χρόνο και τη μορφή. Η εμπειρία των χωρών εταίρων σε δικαστήρια ανηλίκων για ανήλικους παραβάτες μπορεί να βοηθήσει στην εξεύρεση ανάλογων προσεγγίσεων για διαδικασίες που αφορούν παιδιά-θύματα. Είναι απαραίτητο να υπάρχει εθνικό μητρώο για τη (σεξουαλική) βία κατά των παιδιών, το οποίο να περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία: τον τύπο της βίας, την ηλικία, το φύλο, την αναπηρία, τη σχέση μεταξύ θύματος και θύτη, τον τρόπο με τον οποίο διαπιστώθηκε η βία, τους πόρους που χρησιμοποίησε το θύμα, τις εκθέσεις εμπειρογνομόνων και την ανταπόκριση της διαδικασίας⁹.

2.1.2. ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΕΓΓΥΩΝΤΑΙ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

(Α) Καταγγελία του παιδιού θύματος και παροχή δωρεάν νομικής βοήθειας

▶ Αιτιολογία:

Τα παιδιά-θύματα θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να υποβάλλουν καταγγελία μόνα τους, χωρίς την παρουσία εκπροσώπων και να τους παρέχεται αμέσως νομική βοήθεια. Θα πρέπει να τους παρέχονται πάραυτα πληροφορίες κατάλληλες για την προσωπική τους περίπτωση.

▶ Εφαρμογή στα άρθρα της οδηγίας 2012/29/ΕΕ:

- **Επαρκής και με σεβασμό πληροφόρηση για τα δικαιώματα των παιδιών (άρθρα 6 και 7):** Δικαίωμα των παιδιών θυμάτων να κατανοούν και να γίνονται κατανοητά (άρθρο 3)
- **Συμμετοχή (άρθρο 10):** Δικαίωμα ακρόασης και λήψης αποφάσεων (άρθρο 10)- Δικαίωμα να ζητά, να απαιτεί, να συμφωνεί, να λαμβάνει απαντήσεις (άρθρο 11, όταν δεν ασκείται δίωξη, άρθρο 12 αποκαταστατική δικαιοσύνη, (άρθρο 13) νομική βοήθεια-συμμετοχή στο μοντέλο Daly)- νομικές συμβουλές, ειδικός εκπρόσωπος για τα παιδιά θύματα (σύγκρουση συμφερόντων) (άρθρο 24.1.β)- δικαίωμα των παιδιών να καταγγείλουν μόνα τους- δικαίωμα εξειδικευμένης νομικής συνδρομής.

▶ Ελάχιστα πρότυπα:

- Αναγνώριση του δικαιώματος να υποβάλλουν καταγγελία μόνοι τους.
- Σαφείς μηχανισμοί χορήγησης εξειδικευμένης νομικής συνδρομής.
- Δωρεάν νομική βοήθεια.

Επίπεδο συμμόρφωσης σε Βέλγιο, Εσθονία, Ελλάδα, Ισπανία και Ιταλία :

Στο **Βέλγιο**, τα παιδιά μπορούν να καταγγείλουν ένα έγκλημα μόνα τους, αλλά δεν ενεργούν ως διάδικοι ή ως ζημιωθέντες, αυτό μπορεί να γίνει μόνο μέσω του νόμιμου εκπροσώπου τους. Τα παιδιά έχουν πρόσβαση σε δωρεάν βοήθεια από νομικό σύμβουλο (δεν χρειάζεται να αποδείξουν την ύπαρξη και άλλων προϋποθέσεων, όπως χαμηλό εισόδημα)¹⁰.

⁹ "Μητρώο συλλογής δεδομένων, ανταλλαγή πληροφοριών και ευαισθητοποίηση: Συλλέγονται συγκεντρωτικά και αναλυτικά δεδομένα/στατιστικά στοιχεία και κοινοποιούνται στους σχετικούς φορείς, συμπεριλαμβανομένων των φορέων λήψης αποφάσεων, των ακαδημαϊκών, των επαγγελματιών της παιδικής προστασίας και του ευρύτερου κοινού, για τη δημιουργία ευαισθητοποίησης σχετικά με τη βία κατά των παιδιών και τον ρόλο των αντιδράσεων των μέσων ενημέρωσης, τη διευκόλυνση της έρευνας και τη στήριξη της νομοθεσίας, της πολιτικής και των διαδικασιών που βασίζονται σε στοιχεία" (BHQ 10.1).

¹⁰ Nathalie Meurens, "Μελέτη για τη συμμετοχή των παιδιών σε δικαστικές διαδικασίες: επισκόπηση του πλαισίου για τη φάση της ποινικής δικαιοσύνης: Βέλγιο", Δουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης, 2014).

Στην **Εσθονία** ο νόμος δεν περιέχει ειδικές διατάξεις σχετικά με τη δυνατότητα των παιδιών να καταγγείλουν ένα έγκλημα- μπορούν να το κάνουν μέσω τηλεφωνικών γραμμών βοήθειας (π.χ. 11611) και αστυνομικών διαύλων επικοινωνίας (αυτοπροσώπως, τηλεφωνική κλήση, διαδικτυακός τόπος της αστυνομίας). Τα παιδιά θύματα δεν έχουν πρόσβαση σε δωρεάν συνδρομή νομικού συμβούλου, εκτός εάν αποδείξουν ότι η οικογένειά τους είναι σε κατάσταση χαμηλού εισοδήματος ή εάν ο δικαστής το κρίνει απαραίτητο για την προστασία των συμφερόντων του θύματος¹¹.

Στην **Ελλάδα**, υπάρχουν ηλικιακοί περιορισμοί για την υποβολή καταγγελίας: εάν το παιδί-θύμα είναι κάτω των 13 ετών, μόνο οι γονείς ή οι νόμιμοι κηδεμόνες του μπορούν να υποβάλουν καταγγελία, ενώ εάν είναι άνω των 13 ετών, τόσο οι γονείς (ή ο νόμιμος κηδεμόνας) όσο και το ίδιο έχουν δικαίωμα να υποβάλουν καταγγελία (έγκληση). Όταν ο ανήλικος γίνει 18 ετών είναι ο μόνος που διατηρεί το δικαίωμα έγκλησης.

Στην **Ισπανία**, οι ανήλικοι μπορούν να υποβάλουν καταγγελία είτε μέσω των νόμιμων εκπροσώπων τους είτε μόνοι τους χωρίς την παρουσία των κηδεμόνων τους και βάσει νόμου δικαιούνται δωρεάν νομική βοήθεια¹².

Στην **Ιταλία**, όπως και στην **Ελλάδα**, υπάρχουν ηλικιακοί περιορισμοί για την υποβολή καταγγελίας: για τα παιδιά κάτω των 14 ετών μόνο οι γονείς ή οι νόμιμοι κηδεμόνες τους μπορούν να υποβάλουν καταγγελία, ακόμη και παρά την αντίθετη επιθυμία των παιδιών τους¹³, ενώ τα παιδιά άνω των 14 ετών μπορούν να καταγγείλουν ένα αδίκημα από μόνα τους. Μολονότι οι κοινωνικές υπηρεσίες της δικαιοσύνης ανήλικων δεν μπορούν να ενεργήσουν εκ μέρους του παιδιού, μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά να καταγγείλουν ένα έγκλημα. Μόνο τα παιδιά από οικογένειες με χαμηλό εισόδημα μπορούν να έχουν πρόσβαση σε δωρεάν νομική βοήθεια¹⁴.

Στις πέντε χώρες της ΕΕ υπάρχουν νομοθετικές διατάξεις για την παροχή πληροφοριών στα παιδιά-θύματα σχετικά με τα δικαιώματά τους και την ποινική διαδικασία στην οποία εμπλέκονται, με τρόπο φιλικό προς τα παιδιά και κατά την πρώτη επαφή με τις αρχές (προφορικά, γραπτά - φυλλάδια- ή σε επίσημες ιστοσελίδες). Παρόλα αυτά, η επικοινωνία με μια φιλική προς τα παιδιά γλώσσα δεν ακολουθείται στην πράξη εκτενώς, καθώς μια φιλική προς τα παιδιά στάση εξαρτάται από την ύπαρξη εξειδικευμένων γνώσεων και δεξιοτήτων.

Υποσχόμενες πρακτικές:

- ✓ Στην Εσθονία, έχουν εκδοθεί φυλλάδια σχετικά με τις φιλικές προς τα παιδιά δικαστικές διαδικασίες για παιδιά μάρτυρες, τα οποία εξηγούν σε γλώσσα κατανοητή για τα παιδιά, τι μπορεί να περιμένει κάποιος όταν δίνει κατάθεση στο δικαστήριο.
- ✓ Στην Ισπανία, το Δικαστήριο των Καναρίων Νήσων, που ειδικεύεται στη βία κατά των παιδιών και των εφήβων, επεξεργάζεται τεχνολογικά εργαλεία για να έρθει πιο κοντά στα παιδιά όσον αφορά τον τρόπο επικοινωνίας των δεδομένων που σχετίζονται με τη δικαστική διαδικασία (π.χ. κλήσεις μέσω mobile apps αντί να επιδίδονται από την αστυνομία, καθώς και υπενθυμίσεις για ραντεβού και εξηγήσεις για το τι περιλαμβάνει η δικανική εξέταση).
- ✓ Η εξοικείωση των παιδιών με το δικαστικό περιβάλλον αποτελεί κοινή πρακτική σε αρκετές χώρες της ΕΕ (π.χ. Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Γερμανία). Τα παιδιά λαμβάνουν γραπτές πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία της ποινικής δικαιοσύνης και το ρόλο τους και στη συνέχεια καλούνται σε μια επίσκεψη εξοικείωσης πριν από τη δίκη. Τους

¹¹ Merie Haruoja, Marianne Meiorg, Kiira Nauts, "Μελέτη για τη συμμετοχή των παιδιών σε δικαστικές διαδικασίες: Contextual Overview for the Criminal Justice Phase: Εσθονία", Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης, 2014), <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c239ba45-8f35-4394-82e6-ea55d44c090c/language-en/format-PDF/source-249044472>.

¹² Αρ. 17. 14 και 50.2.στ LOPIVI.

¹³ Αρ. 120 του ιταλικού ποινικού κώδικα

¹⁴ Emanuela Canetta, "Μελέτη για τη συμμετοχή των παιδιών σε δικαστικές διαδικασίες: επισκόπηση του πλαισίου για τη φάση της ποινικής δικαιοσύνης: Ιταλία", Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης, 2014), <https://data.europa.eu/doi/10.2838/74916>.

παρουσιάζεται η ξεχωριστή είσοδος για τα παιδιά, μια άδεια αίθουσα δικαστηρίου, ο χώρος αναμονής των μαρτύρων και η αίθουσα ζωντανής σύνδεσης¹⁵.

- ✓ Στην Αυστρία, η Υπηρεσία Υποστήριξης Θυμάτων δημιούργησε ένα φυλλάδιο με τίτλο "Η Millie πηγαίνει στο δικαστήριο", το οποίο απευθύνεται σε παιδιά-θύματα και μάρτυρες για να τα προετοιμάσει για την επίσκεψη στο δικαστήριο (χρησιμοποιώντας κινούμενα σχέδια). Τα κύρια θέματα που πραγματεύεται το φυλλάδιο είναι οι συχνές ερωτήσεις κατά την κατάθεση και το φυσικό περιβάλλον. Υπάρχουν πραγματικές φωτογραφίες του δικαστικού κτιρίου, του δρόμου προς το δικαστήριο, της δικαστικής αίθουσας, της καρέκλας όπου κάθονται τα παιδιά και του εξοπλισμού βίντεο¹⁶.
- ✓ Στη Γαλλία, με το πρόγραμμα Avoc'enfants, που λειτουργεί σε πολλές πόλεις, τα παιδιά και οι νέοι ενήλικες που εμπλέκονται σε αστική ή ποινική υπόθεση έχουν πρόσβαση σε δωρεάν και εμπιστευτικές συναντήσεις με εξειδικευμένους δικηγόρους για να λάβουν νομικές συμβουλές, υποστήριξη και πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματά τους¹⁷.
- ✓ Στη Γεωργία, όσον αφορά τις ποινικές υποθέσεις, τα άτομα κάτω των 18 ετών σε έχουν αυτεπαγγέλτως δικαίωμα νομικής βοήθειας. Δεν απαιτούνται προϋποθέσεις για να επωφεληθούν τα παιδιά από την υπηρεσία αυτή, καθώς θεωρούνται "κοινωνικά εύλωτα"¹⁸.

Συστάσεις:

Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη για τα παιδιά-θύματα/μάρτυρες, ως φορείς δικαιωμάτων, πρέπει να είναι όχι μόνο υπαρκτή αλλά και επαρκής. Συνιστάται στα κράτη να επανεξετάσουν το υλικό προσαρμοσμένο στις ηλικιακές ομάδες, ώστε να παρέχουν πληροφορίες στα θύματα σχετικά με τα δικαιώματά τους και τη διαδικασία. Συνιστάται να επανεξεταστούν οι εθνικοί κανονισμοί σχετικά με την πρόσβαση στη νομική βοήθεια, έτσι ώστε η όποια εξάρτηση του θύματος (π.χ. οικονομική) να μην θέτει σε κίνδυνο την πρόσβασή του στη νομική βοήθεια.

Τέλος, συνιστάται να απαιτηθεί η εξειδίκευση του νομικού επαγγέλματος, εξασφαλίζοντας επαρκή κατανόηση και προσοχή στα δικαιώματα, τις ανάγκες και τα συμφέροντα των ανηλίκων.

(B) Ειδικά Στοιχεία

▶ Αιτιολόγηση:

Πρέπει να υπάρχει ειδικό στοιχείο (ή στοιχεία) που να επιτρέπει την κατάλληλη νομική υποστήριξη, την κατάλληλη συμμετοχή και την προστασία των συμφερόντων του παιδιού. Τα καθήκοντά τους μπορούν να εκτελούνται από τον ίδιο επαγγελματία.

▶ Εφαρμογή στα άρθρα της οδηγίας 2012/29/ΕΕ:

- **Επαρκής και με σεβασμό πληροφόρηση** για τα δικαιώματα των παιδιών (άρθρα 6 και 7)
- **Συμμετοχή** (άρθρο 10) Δικαίωμα ακρόασης και λήψης αποφάσεων (άρθρο 10)- Να ζητούν, να απαιτούν, να συμφωνούν, να παίρνουν απαντήσεις (άρθρο 11, όταν δεν ασκείται δίωξη, άρθρο 12 αποκαταστατική δικαιοσύνη, άρθρο 13 νομική συνδρομή-συμμετοχή στο μοντέλο Daly)- νομικές συμβουλές (άρθρο 13)- ειδικός εκπρόσωπος για τα παιδιά θύματα (σύγκρουση συμφερόντων) (άρθρο 24.1.β)
- **Ελαχιστοποίηση του στρες-ψυχική υγεία:** Σταθερό πρόσωπο αναφοράς (άρθρο 23.2.γ), Να συνοδεύεται ο ανήλικος (άρθρα 3.3 και 20.γ)

¹⁵ "Δικαιοσύνη φιλική προς τα παιδιά: Προοπτικές και εμπειρίες των επαγγελματιών σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε αστικές και ποινικές δικαστικές διαδικασίες σε 10 κράτη μέλη της ΕΕ".

¹⁶ Elena Jurado, Simone Klinge, James Kearney, "Σύνοψη των επισκοπήσεων του πλαισίου σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε ποινικές δικαστικές διαδικασίες στα 28 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης", Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης, 2014), <https://data.europa.eu/doi/10.2838/71517>.

¹⁷ "Δικαιοσύνη φιλική προς τα παιδιά: Προοπτικές και εμπειρίες των επαγγελματιών σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε αστικές και ποινικές δικαστικές διαδικασίες σε 10 κράτη μέλη της ΕΕ".

¹⁸ Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2011).

- **Αξιοπρέπεια** (άρθρο 18): η εξέταση του θύματος διεξάγεται από επαγγελματίες εκπαιδευμένους (άρθρο 23.2.β)

▶ **Ελάχιστα πρότυπα:**

- Νομική υποστήριξη.
- Εκπροσώπηση σε περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων.
- Επαγγελματική εποπτεία των συμφερόντων του παιδιού-θύματος (προσαρμοσμένη συμμετοχή).
- Ενημέρωση και κοινοποίηση μέσω σταθερού προσώπου αναφοράς.
- Συνοδεία από τον νόμιμο εκπρόσωπό τους ή ένα πρόσωπο της επιλογής τους.

Επίπεδο συμμόρφωσης σε Βέλγιο, Εσθονία, Ελλάδα, Ισπανία και Ιταλία:

Στις πέντε έννομες τάξεις τα παιδιά έχουν δικαίωμα νομικής εκπροσώπησης και να καλύπτουν όλα τα στάδια της διαδικασίας¹⁹. Επίσης, διαφορετικός εκπρόσωπος διορίζεται σε περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ του παιδιού και του νόμιμου εκπροσώπου του. Στο **Βέλγιο**, διορίζεται ειδικός εκπρόσωπος ή ad hoc κηδεμόνας (κατόπιν αιτήματος από τα μέρη ή αυτεπαγγέλτως) για να ενεργεί και να μιλάει για λογαριασμό του παιδιού, ως ασκών πολιτική αγωγή ή για να εκδίδει άμεση κλήτευση χωρίς την άδεια του περιφερειακού δικαστηρίου²⁰. Στην **Εσθονία** και στην **Ελλάδα**, σε δικαστικές διαδικασίες, ορίζεται ειδικός εκπρόσωπος. Στην **Ισπανία** ορίζεται συνήγορος για την εκπροσώπηση του ανηλίκου για την υποστήριξη και διεκδίκηση των συμφερόντων του. Στην **Ιταλία**, μπορούν να διοριστούν διάφορα πρόσωπα, ένας κηδεμόνας, ο οποίος "ενημερώνει το παιδί για τα αποτελέσματα και την κατάσταση των διαδικασιών που το ενδιαφέρουν"²¹, ένας δικαστικός επίτροπος "για να εξασφαλιστεί η επαρκής εκπροσώπηση του παιδιού από την αρχή της προκαταρκτικής έρευνας"²² ή ένας δικηγόρος.

Σε καμία από τις χώρες που μελετήθηκαν δεν υπάρχει ένα σταθερό πρόσωπο αναφοράς που να ενημερώνει τα παιδιά-θύματα και την οικογένειά τους καθ' όλη τη διάρκεια της νομικής διαδικασίας. Αντ' αυτού, υπάρχουν διαφορετικά πρόσωπα που είναι επιφορτισμένα με αυτό το καθήκον: αστυνομικοί, νομικοί σύμβουλοι, εισαγγελείς και υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων.

Στην **Εσθονία** υπάρχει ο ειδικός παιδικής προστασίας, σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης. Αυτός ο επαγγελματίας βοηθάει τα παιδιά και τις οικογένειες, είναι υπεύθυνος για την προστασία των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των παιδιών, κλείνει ραντεβού για την υποδοχή στο Σπίτι του Παιδιού, αναζητά υπηρεσίες αποκατάστασης, αξιολογεί την ανάγκη του παιδιού για βοήθεια και προσδιορίζει πώς αυτή επηρεάζει τα συμφέροντα και την ευημερία του.

Είναι εξαιρετικά σημαντικό να καθοριστεί ο ρόλος κάθε επαγγελματία που εμπλέκεται στις διάφορες φάσεις της δικαστικής διαδικασίας, καθώς και η απαιτούμενη κατάρτιση και εμπειρία. Για παράδειγμα, στο **Βέλγιο**, σύμφωνα με την κοινή εγκύκλιο της 14ης Οκτωβρίου 2021, ο δικηγόρος έχει καθορισμένο ρόλο στη διαδικασία. Η συμμετοχή του κατά τη διάρκεια των δικανικών συνεντεύξεων είναι δυνατή, αν το ζητήσει το παιδί, όμως στην πράξη αυτό είναι δεν είναι πιθανό. Όταν ο δικηγόρος παρίσταται στην ακρόαση, κατά προτίμηση από την αίθουσα ελέγχου, είναι επίσης δυνατόν να βρίσκεται στην αίθουσα της συνέντευξης, στο παρασκήνιο, εκτός του οπτικού πεδίου του προσώπου που εξετάζεται. Ένας από τους σκοπούς της παρουσίας του δικηγόρου είναι να ελέγχει την κανονικότητα της ακρόασης, διασφαλίζοντας ότι το πρόσωπο που δίνει κατάθεση αντιμετωπίζεται σωστά, ότι δεν ασκείται εμφανώς παράνομη πίεση ή εξαναγκασμός και ότι είναι παρών διερμηνέας, εάν είναι απαραίτητο, για τη λήψη της κατάθεσής του. Συνιστάται ρητά στον δικηγόρο να μην παρεμβαίνει άμεσα, αλλά να περιμένει μέχρι το τέλος της ακροαματικής διαδικασίας για να διατυπώσει τυχόν παρατηρήσεις. Πριν διαπιστωθούν

¹⁹ Jurado, Klinge, Kearney, "Σύνοψη συνοπτικών επισκοπήσεων σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε ποινικές δικαστικές διαδικασίες στα 28 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης".

²⁰ "1η έκθεση εφαρμογής. Προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική κακοποίηση στον κύκλο εμπιστοσύνης: (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2017), 123, <https://rm.coe.int/1st-implementation-report-protection-of-children-against-sexual-abuse-/16808ae53f>.

²¹ Ομοίως, σ.125

²² Ομοίως, σ.125

διαδικαστικές παρατυπίες, οι παρατηρήσεις του πρέπει να καταγράφονται στα πρακτικά της ακρόασης.

Για παράδειγμα, στην **Ιταλία**, ο δικηγόρος μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, ο οποίος δεν προβλέπεται από τον νόμο και δεν απορρέει από την προσωπική δεοντολογία και τις εξειδικευμένες γνώσεις του, στην εποπτεία της ορθής διεξαγωγής της δικανικής συνέντευξης. Τόσο με τη γνώση του φακέλου και των εγγράφων της υπόθεσης -σύμφωνα με το ΠΚ ο δικηγόρος μπορεί να έχει πρόσβαση στα έγγραφα της έρευνας- όσο και με τη διασφάλιση ότι κατά την προστατευόμενη ακρόαση η μαρτυρία του ανήλικου που διερευνάται αν είναι θύμα σεξουαλικής κακοποίησης συλλέγεται με ορθό τρόπο, αποφεύγοντας την επιβλαβή επίδραση της αναπαράστασης των γεγονότων λόγω διαδικαστικών σφαλμάτων.

Υποσχόμενες πρακτικές

- ✓ Στο Βέλγιο, ο Φλαμανδικός Δικηγορικός Σύλλογος και η Επιτροπή Δικηγόρων Νέων προσφέρουν διετές πιστοποιητικό «Δικηγόρου Νέων». Η κατάρτιση αποτελείται από νομικές ενότητες σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών, οι οποίες συμπληρώνονται με βασική κατάρτιση στην παιδική ψυχολογία και ανάπτυξη και πρακτική κατάρτιση, όπως η επικοινωνία με τα παιδιά. Η παρακολούθηση όλων των ενότητων είναι υποχρεωτική²³²⁴.
- ✓ Στην Εσθονία δίνεται έμφαση στη φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη και διδάσκεται και χρηματοδοτείται η πολυμερής συνεργασία
- ✓ Από το 2021, η Ισπανία έχει θεσπίσει με νόμο με εξειδίκευση για τα παιδιά-θύματα, η οποία διασφαλίζει την εξειδίκευση του νομικού επαγγέλματος.
- ✓ Σε αρκετές χώρες της ΕΕ υπάρχουν εξειδικευμένα στοιχεία για την προστασία και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των παιδιών και τη διευκόλυνση της συμμετοχής τους. Για παράδειγμα, στο Ηνωμένο Βασίλειο η μορφή του διαμεσολαβητή είναι παρούσα κατά την κατάθεση και την αντεξέταση. Υποστηρίζουν τα παιδιά πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την ακρόαση. Ο ρόλος αυτός μπορεί να επιτελείται από επαγγελματίες με νομικό ή κοινωνικό υπόβαθρο (π.χ. δικαστές, εισαγγελείς, ψυχολόγους, αστυνομικούς) που είναι διαπιστευμένοι και εκπαιδευμένοι σε θέματα δικαιοσύνης που σχετίζονται με τα παιδιά²⁵.

Συστάσεις:

Συνιστάται στα κράτη να επανεξετάσουν τα πρόσωπα που συμμετέχουν ενεργά στη δικαστική διαδικασία, καθώς και την εξειδικευμένη εκπαίδευσή τους όσον αφορά τα δικαιώματα και την αξιολόγηση των συμφερόντων των παιδιών θυμάτων. Υπό αυτή την έννοια, είναι σκόπιμο να ενισχυθεί η εξειδικευμένη κατάρτιση των επαγγελματιών που συμμετέχουν στη διαδικασία άμεσα ή έμμεσα. Η δημιουργία νέων στοιχείων και η βιωσιμότητά τους θα πρέπει να επανεξετάζονται από κάθε κράτος.

Η απαίτηση για τα στοιχεία αυτά δεν θα πρέπει να ερμηνεύεται περιοριστικά, δηλαδή να αποσκοπεί μόνο στην εκπροσώπηση των ανήλικων θυμάτων στη διαδικασία, αλλά μάλλον να υποστηρίζει την κατά τρόπο επαγγελματικό ενσωμάτωση των συμφερόντων των ανήλικων θυμάτων/μαρτύρων στη διαδικασία.

²³ Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη. Εκδόσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2011.

²⁴ Ομοίως.

²⁵ "Δικαιοσύνη φιλική προς τα παιδιά: Παιδική δικαιοσύνη": Προοπτικές και εμπειρίες των επαγγελματιών σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε αστικές και ποινικές δικαστικές διαδικασίες σε 10 κράτη μέλη της ΕΕ".

2.1.3 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΦΙΛΙΚΟ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ: ΣΗΜΕΙΑ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗΣ

(Α) Επαρκής πρόσβαση στο κτίριο και Κατάλληλος χώρος αναμονής

▶ Αιτιολόγηση:

Η πρόσβαση στο κτίριο έχει αποκλειστική είσοδο για παιδιά και εφήβους (χωρίς αστυνομικό έλεγχο, χωρίς ένστολους επαγγελματίες) και είναι εύκολα σηματοδοτημένη. Κοντά στην αίθουσα συνέντευξης υπάρχει ξεχωριστός χώρος αναμονής, ακολουθώντας τις αρχές της σωματικής και ψυχοκοινωνικής ευεξίας που αναπτύχθηκαν στο κίνημα σχεδιασμού των ανθρωποποιημένων χώρων φροντίδας ή της διάπλωσης του θύματος, η οποία λαμβάνει υπόψη, μεταξύ άλλων, τον φωτισμό, τα χρώματα, την ακουστική, τη θερμοκρασία και τα έπιπλα.

▶ Εφαρμογή στα άρθρα της οδηγίας 2012/29/ΕΕ:

- **Ελαχιστοποίηση του στρες-ψυχική υγεία:** Αποφυγή επαφής μεταξύ θύματος και δράστη (άρθρο 19)
- **Ιδιωτικότητα** (άρθρο 21)
- **Αξιοπρέπεια** (άρθρο 18): Ειδικά προσαρμοσμένο περιβάλλον (άρθρο 23.2.α)

▶ Ελάχιστα πρότυπα (Πρόσβαση στο κτίριο):

- Η πρόσβαση εξασφαλίζει ότι δεν υπάρχει οπτική επαφή με τον δράστη.
- Παρουσία μη ένστολων επαγγελματιών.
- Προσβασιμότητα.
- Διατίθενται ιδιωτικοί χώροι για την εξασφάλιση της ιδιωτικής ζωής.

▶ Ελάχιστα πρότυπα (χώρος αναμονής):

- Ρυθμίζεται έτσι ώστε να αποφεύγεται πάντα η κατά πρόσωπο επαφή μεταξύ του θύματος και του φερόμενου ως δράστη.
- Προστατευμένη περιοχή με πρόσβαση σχεδιασμένη μόνο για το θύμα (όχι σημείο γενικής διέλευσης).
- Η επίπλωση και τα υλικά είναι φιλικά προς τα παιδιά και τις οικογένειες και κατάλληλα για την ηλικία τους.

Επίπεδο συμμόρφωσης σε Βέλγιο, Ελλάδα, Εσθονία, Ιταλία και Ισπανία:

Οι δικανικές συνεντεύξεις στο **Βέλγιο** πραγματοποιούνται συνήθως σε αστυνομικά τμήματα (τα παιδιά-θύματα δεν καταθέτουν ποτέ ενώπιον του δικαστηρίου και συνήθως δεν είναι παρόντα κατά τη διάρκεια των ακροάσεων). Ενώ στην **Εσθονία** οι δικανικές συνεντεύξεις διεξάγονται σε αστυνομικά τμήματα, Παιδικά Σπίτια, αίθουσες δικαστηρίων και εισαγγελικές αρχές. Οι συνεντεύξεις στην **Ελλάδα** διεξάγονται συνήθως σε αστυνομικά τμήματα, αλλά και σε εισαγγελικές δομές και αίθουσες δικαστηρίων. Ενώ στην **Ισπανία** και στην **Ιταλία** οι συνεντεύξεις πραγματοποιούνται συνήθως σε εγκαταστάσεις εντός του δικαστηρίου και στα γραφεία της εισαγγελίας.

Πρόσβαση στο κτίριο: Σε **Βέλγιο, Ελλάδα, Εσθονία, Ιταλία και Ισπανία** συνήθως δεν υπάρχει ξεχωριστή είσοδος για τα ανήλικα θύματα, άρα η πρόσβαση στα αστυνομικά τμήματα και στο δικαστήριο δεν είναι προσαρμοσμένη ή φιλική προς τα παιδιά, με λίγες εξαιρέσεις (π.χ. εισαγγελίες ανηλίκων της **Ισπανίας**, εξειδικευμένο δικαστήριο για τη βία κατά των παιδιών στην Γκραν Κανάρια, ορισμένα αστυνομικά τμήματα στην **Εσθονία**²⁶). Τα παιδιά έχουν συνήθως πρόσβαση σε κτίρια πολύ εχθρικά προς αυτά και εκτίθενται σε ενοχλητικές εικόνες πριν φτάσουν σε χώρους φιλικούς προς τα παιδιά και ενδέχεται να έρθουν και σε κατά πρόσωπο επαφή και με τον φερόμενο ως δράστη.

Στο **Βέλγιο** η ανάκριση TAM πραγματοποιείται σε περιβάλλον με αρκετή ιδιωτικότητα και με μη ένστολους αστυνομικούς. Αν και αυτό δεν ισχύει όταν τα ανήλικα θύματα υποβάλλουν την αρχική τους καταγγελία. Η βελγική νομοθεσία απαιτεί την ημέρα της ανάκρισης να παρέχονται τρεις χώροι για τους ανηλίκους: μια αίθουσα υποδοχής, μια αίθουσα ανάκρισης και μια αίθουσα παρατήρησης. Τα 3 Παιδικά Σπίτια στην **Εσθονία** (lastemaja) βρίσκονται σε τρία διαφορετικά περιφερειακά

²⁶ « Δικαιοσύνη φιλική προς τα παιδιά: Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), 2017). Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα (FRA) (2017).

κέντρα στο Ταλίν στο Ταρτού και στο Γιόβι, αλλά η υπηρεσία είναι διαθέσιμη σε όλη τη χώρα. Η υπηρεσία συντονίζεται σε εθνικό επίπεδο από το Συμβούλιο Κοινωνικής Ασφάλισης (SKA). Είναι διαχωρισμένοι, ηχομονωμένοι και ιδιωτικοί χώροι και οι διευθύνσεις των Παιδικών Σπιτιών δεν αποκαλύπτονται για να διασφαλιστεί η ασφάλεια των παιδιών και των εργαζομένων. Εκεί αναμένεται να λαμβάνουν χώρα οι προκαταρκτικές έρευνες και οι συναντήσεις στο πλαίσιο της ποινικής δικαιοσύνης και ότι οι ειδικοί θα συναντούν το ανήλικο θύμα στο ίδιο μέρος

Χώρος αναμονής: Σε **Εσθονία, Ελλάδα, Ισπανία και Ιταλία** στα αστυνομικά τμήματα, τα δικαστήρια και τις εισαγγελίες δεν υπάρχουν ειδικές αίθουσες αναμονής για παιδιά θύματα/μάρτυρες (με ορισμένες εξαιρέσεις, όπως τα Παιδικά Σπίτια της Εσθονίας). Τα παιδιά αναγκάζονται να περιμένουν εκεί όπου περιμένουν όλοι οι δικαιούχοι. Ωστόσο, στα δικαστήρια, μερικές φορές ως προστατευτικό μέτρο, περιμένουν, αν χρειαστεί, σε άλλους χώρους (π.χ. στη βιβλιοθήκη).

Υποσχόμενες πρακτικές

- ✓ Στο Βέλγιο υπάρχουν κινητές ομάδες συνέντευξης, εάν, για παράδειγμα, ένα παιδί πρέπει να υποβληθεί σε συνέντευξη σε νοσοκομείο.
- ✓ Στην Εσθονία, το Κέντρο Υποστήριξης Θυμάτων Tartumaa (Tartumaa Ohvriabikeskus) δημιούργησε μια ξεχωριστή είσοδο στο πίσω μέρος του κτιρίου για τα παιδιά που έχουν υποστεί ιδιαίτερα σοβαρό τραύμα²⁷.
- ✓ Στην Ελλάδα ο νόμος προβλέπει τη δημιουργία Αυτοτελών Γραφείων Προστασίας Ανηλίκων Θυμάτων: στεγάζονται σε ανεξάρτητα κτίρια εντός του αστικού ιστού, είναι προσβάσιμα με δημόσια συγκοινωνία, διαμορφώνονται με προδιαγραφές ασφαλείας για τα ανήλικα θύματα και τους μάρτυρες κακοποίησης και σε υποδομές χωρίς αποκλεισμούς για ανήλικους με αναπηρίες. Αυτές οι μονάδες προστασίας δεν λειτουργούν ακόμη (βλ. ενότητα 2.1 υποσχόμενες πρακτικές).
- ✓ Στην Ισλανδία, στο Barnahus του Ρέικιαβικ υπάρχουν δύο αίθουσες αναμονής. Το ένα για παιδιά προσχολικής ηλικίας και μικρά παιδιά με παιχνίδια κατάλληλα για την ηλικία τους. Ένα για προεφήβους και εφήβους, με περιοδικά για εφήβους, επιτραπέζια παιχνίδια κατάλληλα για την ηλικία τους. Εκτός από έναν ανοιχτό χώρο αναμονής, με περιοδικά και εφημερίδες για τους γονείς/φροντιστές²⁸.

Συστάσεις:

Συνιστάται στις χώρες εταίρους να καθιερώσουν προστατευμένη πρόσβαση για τα παιδιά-θύματα/μάρτυρες: όχι ένστολοι επαγγελματίες, γρήγορη πρόσβαση που σημαίνει όχι επίσημος έλεγχος ασφαλείας, αποφυγή κατά πρόσωπο επαφής με τον κατηγορούμενο.

Οι αίθουσες αναμονής θα πρέπει να είναι χώροι για αποκλειστική χρήση των παιδιών, κοντά στην αίθουσα συνέντευξης, με άμεση ή ημι- άμεση αι χωρίς να αποτελούν πέρασμα για άλλους επαγγελματίες.

Να θυμόμαστε ότι οι αίθουσες συνεντεύξεων είναι μόνο ένα μέρος του φιλικού προς τα παιδιά περιβάλλοντος και η "προσαρμοσμένη πρόσβαση" είναι ένα από τα βήματα για την επίτευξή του, διαφορετικά καταλήγει να είναι ένα μεμονωμένο και αποσπασματικό μέτρο. Πρέπει να συνοδεύεται από την παρέμβαση εξειδικευμένων επαγγελματιών.

Συνεπώς, είναι απαραίτητο να γίνει κατά τρόπο επαγγελματικό η προσαρμογή του περιβάλλοντος, ξεφεύγοντας από τις προσαρμογές που γίνονται από υποκειμενικές οπτικές γωνίες. Οι προσαρμογές αυτές πρέπει να βασίζονται σε επαγγελματικές μελέτες για τον εξανθρωπισμό των χώρων ή την διάπλαση του θύματος: δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στον τόνο

²⁷"Δικαιοσύνη φιλική προς τα παιδιά: Παιδική δικαιοσύνη": Προοπτικές και εμπειρίες των επαγγελματιών σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε αστικές και ποινικές δικαστικές διαδικασίες σε 10 κράτη μέλη της ΕΕ".

²⁸Olivia Lind Haldorsson, Πρότυπα ποιότητας Barnahus: Κατευθυντήριες γραμμές για την πολυτομεακή και διυπηρεσιακή αντιμετώπιση παιδιών θυμάτων και μαρτύρων βίας. (Γραμματεία του Συμβουλίου των Κρατών της Βαλτικής Θάλασσας και Κύκλος του Παιδιού, 2020),60, <https://www.barnahus.eu/en/wp-content/uploads/2020/02/PROMISE-Barnahus-Quality-Standards.pdf>.

των χρωμάτων, στα σχήματα των επίπλων, στο φως, στη θερμοκρασία. Συνιστάται να στηριχθείτε σε υπάρχουσες μελέτες στον τομέα της υγείας, για παράδειγμα σε παιδιατρικά νοσοκομεία.

Θα πρέπει να αποφεύγονται μηχανισμοί προσαρμογής που στιγματίζουν τα θύματα/μάρτυρες ή που τους επιτρέπουν να αναγνωρίζονται ως τέτοιοι (π.χ. σημειωματάρια, σακίδια, φυλλάδια).

(B) Αίθουσες συνεντεύξεων και παρατήρησης και Τεχνολογικός εξοπλισμός.

▶ Αιτιολόγηση:

Για να διασφαλιστεί η κατάλληλη εφαρμογή της δικανικής συνέντευξης, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη τα συμφέροντα του θύματος στην αίθουσα του δικαστηρίου, αλλά και να διασφαλιστεί ότι η καταγραφή της συνέντευξης μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατάλληλα από το δικαστικό σώμα. Η δυνατότητα να διατάσσεται η ακρόαση του παιδιού-θύματος με τη χρήση κατάλληλων τεχνολογιών επικοινωνίας (άρθρο 23 παράγραφος 3 α και β).

▶ Αντανάκλαση στα άρθρα της οδηγίας 2012/29/ΕΕ:

- **Ελαχιστοποίηση του στρες-ψυχική υγεία:** Να αποφεύγεται η κατά πρόσωπο επαφή μεταξύ θύματος και δράστη (άρθρο 19)- ο αριθμός των συνεντεύξεων και των ιατρικών εξετάσεων των θυμάτων να περιορίζεται στο ελάχιστο (άρθρα 20.β και δ)- η συνέντευξη να διεξάγεται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση μετά την καταγγελία (άρθρο 20.α)- να καταγράφεται η συνέντευξη (άρθρο 24.1.α)- να συνοδεύεται ο ανήλικος (άρθρα 3 και 20).
- **Ιδιωτικότητα** (άρθρο 21).
- **Αξιοπρέπεια** (άρθρο 18): Ειδικά προσαρμοσμένο περιβάλλον (άρθρο 23.2.α).

▶ Ελάχιστα πρότυπα (αίθουσα συνέντευξης):

- "Φυσικά ασφαλής χώρος για παιδιά όλων των ηλικιών και αναπτυξιακών σταδίων, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών με αναπηρίες ή/και ειδικές ανάγκες" (BHQ5 4.2).
- Εξοπλισμένο με κάμερα υψηλής ποιότητας (ορατή και φιλική) ικανή να κινείται και να εστιάζει σωστά στο θύμα και με ηχοσύστημα υψηλής ποιότητας και ζωντανή μετάδοση.
- Μέτρα ασφαλείας και περιορισμένη πρόσβαση στην καταγραφή.

▶ Ελάχιστα πρότυπα (αίθουσα παρατήρησης):

- Σύνδεση κάμερας Gesell ή βιντεοδιάσκεψης (κατά προτίμηση με διπλό καθρέφτη).
- Σύστημα αλληλεπίδρασης μεταξύ των ατόμων που διενεργούν τη συνέντευξη και παρατηρητών.

Επίπεδο συμμόρφωσης σε Βέλγιο, Ελλάδα, Εσθονία, Ιταλία Ισπανία:

Στο **Βέλγιο** και στην **Εσθονία** οι συνεντεύξεις προγραμματίζονται στο πλησιέστερο στην κατοικία του ανηλίκου σημείο (στο **Βέλγιο** υπάρχουν 35 διαθέσιμες αίθουσες συνεντεύξεων σε εθνικό επίπεδο). Στην πράξη, στο **Βέλγιο** το δωμάτιο συνέντευξης είναι ηχομονωμένο, δεν υπάρχουν παιχνίδια ή αφίσες στον τοίχο, για να μην αποσπάται η προσοχή του ανηλίκου ή να μην διεγείρεται η φαντασία του. Όσον αφορά τον τεχνολογικό εξοπλισμό, διαθέτει ένα μικρόφωνο στο κέντρο της αίθουσας και τρεις κάμερες: η μία καταγράφει τα τεκταινόμενα σε ολόκληρη την αίθουσα και τη θέση όλων των παρευρισκόμενων, η δεύτερη καταγράφει την αλληλεπίδραση μεταξύ του ατόμου που διενεργεί τη συνέντευξη και του ανηλίκου και η τρίτη κάμερα κινηματογραφεί ένα κοντινό πλάνο του παιδιού. Ένα πανκατευθυντικό μικρόφωνο, όχι σε κυλινδρικό σχήμα είναι ενσωματωμένο στο κέντρο του τραπεζιού, το οποίο μπορεί να καταγράψει ακόμη και τον ψίθυρο των διαφόρων συμμετεχόντων²⁹. Στην αίθουσα παρατήρησης βρίσκεται ο τεχνικός εξοπλισμός, όπου ο διευθυντής (δεύτερος συνεντευκτής TAM) και ο ερευνητής (διαχειριστής της υπόθεσης) θα παρακολουθούν τη συνέντευξη και τα τεχνικά της ζητήματα. Το σύστημα αλληλεπίδρασης μεταξύ

²⁹ Katalin Balogh, Heidi Salaets, επιμέλεια, Παιδιά και δικαιοσύνη: (Cambridge: Intersentia, 2015), 54.

του ατόμου που διενεργεί τη συνέντευξη και των παρατηρητών είναι πρωτοκολλημένο (παρουσία, τουλάχιστον μία φορά ανά συνέντευξη και πριν από την έναρξη της συνέντευξης, χωρίς καθορισμένο όριο).

Στην **Εσθονία** υπάρχουν ειδικές αίθουσες συνεντεύξεων, στα Barnahus (3 κέντρα σε εθνικό επίπεδο) και στα αστυνομικά τμήματα (στις τέσσερις περιφέρειες υπάρχουν τέτοιες αίθουσες) με συνθήκες παρόμοιες με αυτές που περιγράφονται για το **Βέλγιο** και την **Ελλάδα**. Συνήθως όμως αυτό δε συμβαίνει όταν τα παιδιά καταθέτουν στη δικαστική αίθουσα

Στην **Ελλάδα**, υπάρχει χάσμα μεταξύ του ισχύοντος νόμου και του τι συμβαίνει στην πράξη. Σύμφωνα με τις διατάξεις της Υπουργικής Απόφασης 7320/2019 (ΦΕΚ 2238/Β/10-06-2019): διαθέτουν φυσικό φωτισμό, καλή ακουστική και ηχομόνωση, είναι προσαρμοσμένα στις ηλικιακές ανάγκες του ανήλικου θύματος /μάρτυρα κακοποίησης, επιπλωμένα και διακοσμημένα με φιλικό τρόπο ωστόσο αποφεύγονται ερεθίσματα που αποσπούν την προσοχή, καταμετρούν με τεχνικό εξοπλισμό (ηλεκτρονικά οπτικοακουστικά μέσα). Επί του παρόντος, οι συνεντεύξεις διεξάγονται κυρίως σε αστυνομικά τμήματα, τα παιδιά δίνουν τη δικανική συνέντευξη στο γραφείο του αξιωματικού της αστυνομίας, αλλά μερικές φορές δεν υπάρχει διαθέσιμο ξεχωριστό γραφείο. Κατά συνέπεια, η ιδιωτικότητα δεν είναι εγγυημένη.

Στην **Ισπανία** οι συνεντεύξεις πραγματοποιούνται κυρίως σε αίθουσες δικαστηρίων που διαθέτουν κλειστό κύκλωμα παρακολούθησης, ενώ ορισμένα δικαστήρια και εισαγγελίες διαθέτουν αίθουσες Gesell, αλλά οι εγκαταστάσεις αυτές δεν είναι διαθέσιμες σε εθνικό επίπεδο και σε όλα τα δικαστικά κτήρια. Συνήθως, δεν υπάρχουν αίθουσες προσαρμοσμένες κατά τρόπο επαγγελματικό και η ποιότητα των καταγραφών (εικόνα και ήχος) δεν είναι πάντα επαρκής.

Στην **Ιταλία** η κατάσταση είναι παρόμοια με την **Ισπανία**. Συνήθως, η προστατευόμενη ακρόαση του ανήλικου διεξάγεται στους χώρους του δικαστηρίου (π.χ. αίθουσες συνεδριάσεων, γραφείο δικαστή). Σε μεγαλύτερες πόλεις στις σχετικές Δικαστικές Περιφέρειες, συλλογικότητες, ΜΚΟ και σε άλλους φορείς που δραστηριοποιούνται στον τομέα έχει υπάρξει επιμέλεια για επίπλωση και εξοπλισμό τουλάχιστον μία αίθουσα στις δικές τους εγκαταστάσεις για να χρησιμοποιηθεί για προστατευμένες ακροάσεις και δικανικές συνεντεύξεις.

Υποσχόμενες πρακτικές

- ✓ Στο Βέλγιο, λειτουργεί ένα πρόγραμμα³⁰ υπό το συντονισμό της Σχολής Καλών Τεχνών LUCA στο οποίο μια διεπιστημονική ομάδα επαγγελματιών από διάφορους τομείς (αρχιτέκτονες, σχεδιαστές, αστυνομικοί, παιδοψυχίατροι και άλλοι) μαζί με μια ομάδα φοιτητών σχεδιασμού δημιούργησαν έναν ανανεωμένο χώρο της υποδοχής και των αιθουσών ανάκρισης όπου το ουδέτερο και το ζεστό μπορούν να συνυπάρχουν για να προσφέρουν στο παιδί μια βελτιωμένη εμπειρία συνέντευξης. Μια περιήγηση 3D³¹ είναι ήδη διαθέσιμη στο διαδίκτυο.
Στο Annex 2 της Κοινής Εγκυκλίου της 14ης Οκτωβρίου 2021 αναφέρεται ότι «στην αίθουσα συνεντεύξεων θα πρέπει να υπάρχει οπτικό σύστημα συναγερμού που να υποδεικνύει τυχόν τεχνικά προβλήματα ή άλλες παρεμβάσεις από την αίθουσα ελέγχου».
- ✓ Στην Εσθονία, λόγω της πανδημίας COVID-19, το άρθρο του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας σχετικά με την τηλεακρόαση τροποποιήθηκε και τέθηκε σε ισχύ στις 7 Μαΐου 2020. Το όργανο που διεξάγει τη διαδικασία μπορεί να οργανώσει τηλεακρόαση εάν η απευθείας ακρόαση ενός προσώπου είναι περίπλοκη ή αδικαιολόγητα επαχθής ή εάν η τηλεακρόαση είναι απαραίτητη για την προστασία των συμφερόντων του προσώπου.
- ✓ Στην Ισπανία, ορισμένοι επαγγελματίες έχουν εισαγει την έννοια της φιλικής κάμερας, όπου η συσκευή είναι σε πλήρη θέα και τα παιδιά μπορούν να αλληλεπιδρούν μαζί της όπως ακριβώς με ένα παιχνίδι Mr. Potato head, δημιουργώντας διαφορετικές εμφανίσεις με εναλλασσόμενα μέρη και κομμάτια (π.χ. στόμα, μάτια, αυτιά).

³⁰ <https://www.vlaamsehogescholeeraad.be/nl/blikopener/spraakmakers/vidеоoverhoorkamer-politie-meetjesland>

³¹ <https://www.youtube.com/watch?v=HEoqH3VHE0A>

Λόγω προβλημάτων ποιότητας στο παρελθόν, ο νέος Οργανικός Νόμος 8/2021 περιλαμβάνει ρητά την ανάγκη ελέγχου της ποιότητας της καταγραφής αμέσως μετά το τέλος της συνέντευξης.

- ✓ Στην Ελλάδα, στην Αθήνα, τα παιδιά παραπέμπονται στο μεγαλύτερο αστυνομικό τμήμα της χώρας, όπου υπάρχουν δύο αίθουσες συνέντευξης φιλικές προς τα παιδιά (αν και η πρόσβαση στο κτίριο και η διαδρομή για την άφιξη είναι οι ίδιες όπως και για τους ενήλικες).
- ✓ Στην Ιταλία, οι συλλογικές ενώσεις, οι ΜΚΟ και άλλοι φορείς (συμπεριλαμβανομένων, ενδεικτικά, των κέντρων τύπου Barnahus) που δραστηριοποιούνται στον τομέα έχουν φροντίσει να επιπλώσουν και να εξοπλίσουν τουλάχιστον μία αίθουσα στις εγκαταστάσεις τους, η οποία θα χρησιμοποιείται για προστατευόμενες ακροάσεις και δικανικές συνεντεύξεις. Σε ορισμένες περιοχές υπάρχουν υπηρεσίες για τα θύματα, όπως το Spazio Ascolto e Accoglienza Vittime Vulnerabili στο Tivoli και αίθουσες για την παροχή αποδεικτικών μέσων, όπως στο Δικαστήριο Ανηλίκων του Sassari.

Συστάσεις:

- Λαμβάνοντας υπόψη την προφανή διάσταση απόψεων σε αυτό το πλαίσιο: η χρήση μιας ή περισσότερων καμερών, η συζήτηση σχετικά με το αν θα πρέπει να είναι κρυφές ή ορατές, η κάμερα ως πηγή πρόκλησης άγχους (π.χ. σεξουαλικά αδικήματα όπου υπάρχουν κάμερες). Είναι απαραίτητο να ενσωματωθεί μια επαγγελματική αντιμετώπιση όταν πρόκειται να εφαρμοστούν τα μέτρα.
- Συνιστάται η επανεξέταση και η βελτιστοποίηση των πόρων με την κατάρτιση ενός δομημένου σχεδίου για τη δημιουργία χώρων που θα είναι εύκολα προσβάσιμοι από το κοινό στο μέτρο του δυνατού (π.χ. άτομα με μειωμένη κινητικότητα, πρόσβαση με δημόσια μέσα μεταφοράς). Καθώς και η επανεξέταση των μηχανισμών επικοινωνίας μεταξύ της αίθουσας ανάκρισης και της αίθουσας παρατήρησης για τη διατήρηση της ευχερούς επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων επαγγελματιών, ώστε να διασφαλίζεται η υψηλή ποιότητα της ανάκρισης και η προστασία των διαδικαστικών εγγυήσεων του κατηγορουμένου.
- Όπως συνιστάται στην προηγούμενη ενότητα, οι προσαρμογές αυτές πρέπει να βασίζονται σε επαγγελματικές μελέτες για τον εξανθρωπισμό των χώρων ή τη διάπλαση του θύματος: δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στον τόνο των χρωμάτων, στα σχήματα των επίπλων, στο φως, στη θερμοκρασία. Συνιστάται να στηριχθείτε σε υπάρχουσες μελέτες στον τομέα της υγείας, για παράδειγμα σε παιδιατρικά νοσοκομεία.

2.2. ΔΙΚΑΝΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ Ή ΒΙΝΤΕΟΣΚΟΠΗΜΕΝΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

2.2.1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΩΣ ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΟΥ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΟΥ ΜΕΣΟΥ

▶ Αιτιολόγηση:

- Η πλήρης και σαφής ρύθμιση της χρήσης της βιντεοσκοπημένης δικανικής συνέντευξης είναι ουσιώδης. Η εφαρμογή της βιντεοσκοπημένης δικανικής συνέντευξης που θα χρησιμοποιηθεί ως ειδικό αποδεικτικό στοιχείο πριν από τη δίκη έχει τη δυνατότητα να αποτρέψει την εμφάνιση των παιδιών στο δικαστήριο, να μειώσει τις πολλαπλές και ακατάλληλες παρεμβάσεις και να συμπεριλάβει και να προστατεύσει τη μαρτυρία του παιδιού.
- Συνεπώς, έχει επίσης τη δυνατότητα να αποτρέψει την αδικαιολόγητη καθυστέρηση, να ελαχιστοποιήσει τη δευτερογενή θυματοποίηση και να προστατεύσει το συμφέρον του παιδιού. Άλλες βασικές πτυχές είναι ο καθορισμός σαφών κριτηρίων για τις περιπτώσεις στις οποίες θα πρέπει να διεξάγεται η βιντεοσκοπημένη δικανική συνέντευξη και η κατά περίπτωση αξιολόγηση για τον εντοπισμό καταστάσεων ιδιαίτερης ευπάθειας.
- Η αξιολόγηση αυτή θα πρέπει να αποτελεί απαίτηση που ρυθμίζεται δεόντως και ανατίθεται σε επαγγελματία με επαρκείς δεξιότητες και γνώσεις.

▶ Εφαρμογή στα άρθρα της Οδηγίας 2012/29/ΕΕ:

- **Ελαχιστοποίηση του στρες-ψυχική υγεία:** Ο αριθμός των συνεντεύξεων και των εξετάσεων των θυμάτων περιορίζεται στο ελάχιστο (άρθρο 20.β και δ)- συνέντευξη που διεξάγεται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση μετά την καταγγελία (άρθρο 20.α)- μαγνητοφωνημένη συνέντευξη (άρθρο 24.1.α).
- **Υποστήριξη από υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων:** Υποστήριξη για θύματα με ειδικές ανάγκες, όπως θύματα σεξουαλικής βίας, θύματα έμφυλης βίας και θύματα βίας σε στενές διαπροσωπικές σχέσεις, συμπεριλαμβανομένης της υποστήριξης και της παροχής συμβουλών. (άρθρο 9.3.β)

▶ Ελάχιστα πρότυπα:

- Ρύθμιση σε ποιες συγκεκριμένες περιπτώσεις θα πρέπει να χρησιμοποιείται η δικανική συνέντευξη.
- Η αξιολόγηση κατά περίπτωση θα πρέπει να επικεντρώνεται στην αύξηση και όχι στη μείωση των μέτρων προστασίας.
- Η προστασία των δικονομικών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου θα πρέπει να ρυθμίζεται δεόντως.
- Το πρωτόκολλο θα πρέπει να τεθεί σε εφαρμογή αμέσως και η δικανική συνέντευξη θα πρέπει να διεξαχθεί εντός το πολύ 1 εβδομάδας για να λάβει χώρα η προκαταρκτική έρευνα, η ευημερία του θύματος/μάρτυρα θα πρέπει πάντα να είναι πρωταρχικής σημασίας:
 - ο 1-4 ημέρες για τη συλλογή εξωτερικών πληροφοριών.
 - ο 1-3 ημέρες για τη διεξαγωγή της συνέντευξης.
- Αξιολόγηση του χρόνου της συνέντευξης (ώρα της ημέρας, διάρκεια, διαλείμματα, απώλεια προσοχής ανάλογα με την ηλικία) και της κόπωσης του παιδιού. **Στιγματισμός.**
- Δυνατότητα διεξαγωγής των συνεντεύξεων από άτομο του ίδιου φύλου με το θύμα.

Κανονισμός σε Βέλγιο, Ελλάδα, Εσθονία, Ιταλία Ισπανία:

Στο Βέλγιο, οι σχετικές ρυθμίσεις χρονολογούνται από το 2001³² και υπάρχουν σαφή κριτήρια για τη χρήση της ανάκρισης TAM³³, που προβλέπονται στη βελγική νομοθεσία βάσει των άρθρων 91

³² Υπουργική εγκύκλιος της 16-07-2001, εγκεκριμένη από το Σώμα των Εισαγγελέων, σχετικά με την οπτικοακουστική καταγραφή της ανάκρισης ανηλίκων θυμάτων ή μαρτύρων εγκλημάτων, η οποία αντικαταστάθηκε από την εγκύκλιο αριθ. 03/2021 του Υπουργού Δικαιοσύνης, του Υπουργού Εσωτερικών και του Σώματος των Εισαγγελέων σχετικά με την οπτικοακουστική καταγραφή της ανάκρισης ανηλίκων και ευάλωτων ενηλίκων που είναι θύματα ή μάρτυρες εγκλήματος. Η σύμφωνα με το άρθρο 153 του νόμου για την Ολοκληρωμένη Αστυνομία και το άρθρο 143ter του Δικαστικού Κώδικα, υποχρεωτική οδηγία του Υπουργού Δικαιοσύνης της 01-03-2002, η οποία καθορίζει τους κανόνες συνεργασίας, συντονισμού και κατανομής καθηκόντων μεταξύ της Τοπικής Αστυνομίας και της Ομοσπονδιακής Αστυνομίας σχετικά με τις αποστολές της δικαστικής αστυνομίας (Col 2/2002).

³³ TAM είναι η συντομογραφία των λέξεων "technisch audiovisueel verhoor van minderjarigen", ή: τεχνική οπτικοακουστική ανάκριση ανηλίκων.

και 92 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Τα κριτήρια συνδέονται με την τυπολογία των εγκλημάτων των οποίων τα θύματα ή οι μάρτυρες είναι ανήλικοι ή ιδιαίτερα ευάλωτοι ενήλικες. Ως εκ τούτου, δεν υπάρχει διάκριση λόγω ηλικίας. Αν και η νομοθεσία προβλέπει τη δυνατότητα το ανήλικο θύμα να καταθέσει στο δικαστήριο κατόπιν αιτιολογημένης απόφασης, εν τούτοις ως αποτέλεσμα της νομοθεσίας TAM, τα ανήλικα θύματα σπανίως καταθέτουν στο δικαστήριο-συνήθως δεν είναι παρόντα κατά τη διάρκεια των ακροάσεων και οι δικαστές και οι εισαγγελείς σπανίως εξετάζουν τα παιδιά. Αυτό το δικαστικό μέτρο απευθύνεται υποχρεωτικά σε ορισμένα αδικήματα και σε άλλα κατά τη διακριτική ευχέρεια του εισαγγελέα ή του ανακριτή³⁴.

Στην **Εσθονία**, το άρθρο 70 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας περιλαμβάνει τις προδιαγραφές σχετικά με την ακρόαση των παιδιών μαρτύρων, όπως ποιος μπορεί να πάρει συνέντευξη από ένα παιδί, τότε χρειάζεται βιντεοσκόπηση και πώς ένας ύποπτος μπορεί να κάνει ερωτήσεις στο θύμα. Τα μέτρα αυτά προβλέπονται όταν ο μάρτυρας είναι ηλικίας έως δέκα ετών και η επαναλαμβανόμενη ακρόαση μπορεί να έχει επιβλαβή επίδραση στην ψυχοσύνθεση του ανηλίκου, όταν ο μάρτυρας είναι ηλικίας έως δεκατεσσάρων ετών και η ακρόαση σχετίζεται με ενδοοικογενειακή βία ή σεξουαλική κακοποίηση, όταν ο μάρτυρας έχει προβλήματα ομιλίας, αισθητηριακές ή μαθησιακές αναπηρίες ή ψυχικές διαταραχές.

Στην **Ελλάδα**, η υπουργική απόφαση 7320/2019 καθορίζει την προσέγγιση και τη μορφή της δικανικής εξέτασης που απευθύνεται σε ανήλικα θύματα και μάρτυρες κακοποίησης. Όπως και στο Βέλγιο, η δικανική συνέντευξη λειτουργεί ως προκαταρκτικό αποδεικτικό στοιχείο για τις ακροάσεις ανηλίκων για συγκεκριμένα εγκλήματα και για σοβαρές περιστάσεις³⁵, εκτός εάν ο ανακριτής ή ο εισαγγελέας δηλώνει κάτι διαφορετικό. Σύμφωνα με το νόμο, το ανήλικο θύμα ή ο μάρτυρας κακοποίησης προσφεύγει στις Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανηλίκων Θυμάτων για να καταθέσει. Τα παιδιά που είναι θύματα σεξουαλικών εγκλημάτων, σπάνια διατάσσονται να καταθέσουν στην αίθουσα του δικαστηρίου, τα παιδιά θύματα ενδοοικογενειακής βίας δεν καλούνται σε δίκη³⁶.

Στην **Ισπανία**, ο πρόσφατος κανονισμός ορίζει την καταγεγραμμένη συνέντευξη ως προπαρασκευαστικό αποδεικτικό στοιχείο σε όλες τις περιπτώσεις που το θύμα/μάρτυρας είναι κάτω των 14 ετών για εγκλήματα σεξουαλικής βίας. Ωστόσο, τα θύματα/μάρτυρες μεταξύ 14 και 17 ετών υφίστανται διακρίσεις λόγω ηλικίας, καθώς μένουν χωρίς αυτού του είδους την προστασία. Σε αυτές τις περιπτώσεις, είναι δυνατή η αξιολόγηση κατά περίπτωση, όπως ήταν το μέχρι τώρα εφαρμοζόμενο κανονιστικό πλαίσιο πριν από το νέο νόμο.

Στην **Ιταλία**, το νομικό σύστημα δεν παρέχει σαφείς και ομοιογενείς ενδείξεις σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής της προστατευόμενης ακρόασης. Συνήθως λαμβάνει χώρα κατά τη διάρκεια της δικαστικής φάσης- ονομάζεται ακρόαση ειδικών αποδεικτικών στοιχείων πριν από τη δίκη (incidente probatorio). Η προδικαστική ακρόαση είναι ένα δικαστικό εργαλείο που περιλαμβάνεται στο άρθρο 2 του ν. 392 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και προβλέπει την απόκτηση

³⁴ Τα αδικήματα για τα οποία είναι υποχρεωτική η οπτικοακουστική καταγραφή της ανάκρισης, εκτός εάν ο εισαγγελέας ή ο ανακριτής αποφασίσει διαφορετικά με αιτιολογημένη απόφαση, λαμβάνοντας υπόψη τις περιστάσεις της υπόθεσης και το συμφέρον του ανηλίκου ή του ευάλωτου ενήλικα, είναι τα ακόλουθα: ηδονοβλεψία και μη συναινετική διάδοση εικόνων και καταγραφών σεξουαλικού περιεχομένου- άσεμνη επίθεση και βιασμός- Καλλωπισμός- Πορνεία, διαφθορά νέων και μαστροπεία- Ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων. Ο εισαγγελέας ή ο ανακριτής μπορεί να διατάξει την οπτικοακουστική καταγραφή της ανάκρισης ανηλίκων ή ευάλωτων ενηλίκων θυμάτων ή μαρτύρων εγκλημάτων που αναφέρονται στο άρθρο 91α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας: ομηρία- υποκίνηση σε πορνεία, μαστροπεία και διαφήμιση- δημόσια αιδώ και παιδική πορνογραφία- σκόπιμη πρόκληση σωματικών βλαβών- παράλειψη παροχής βοήθειας- παραμέληση ή εγκατάλειψη παιδιών ή ευάλωτων προσώπων που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης- στέρηση τροφής ή φροντίδας από ανήλικους ή ευάλωτα πρόσωπα- απαγωγή ανηλίκων και ευάλωτων προσώπων- εμπορία ανθρώπων και λαθρεμπόριο ανθρώπων. Η οπτικοακουστική καταγραφή της ακρόασης ανηλίκων ή ευάλωτων ενηλίκων που είναι θύματα ή μάρτυρες άλλων αδικημάτων από αυτά που αναφέρονται στο άρθρο 91α ΚΠΔ μπορεί να διαταχθεί λόγω σοβαρών και εξαιρετικών περιστάσεων, οι οποίες αξιολογούνται από τον δικαστή (άρθρο 92§2 ΚΠΔ).

³⁵ Εμπορία ανθρώπων με σκοπό την εκμετάλλευση της εργασίας (άρθρο 323 ΠΚ)- εμπορία ανθρώπων με σκοπό την αφαίρεση οργάνων (άρθρο 323Α ΠΚ), σεξουαλικός τουρισμός με στόχο ανήλικους (άρθρο 323Β ΠΚ)- βιασμός (άρθρο 336 ΠΚ)- προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας (άρθρο 337 ΠΚ), άσεμνη επίθεση (άρθρο 338 ΠΚ), αποπλάνηση παιδιών (άρθρο 339 ΠΚ), κακοποίηση παιδιού (άρθρο 342 ΠΚ), εκμετάλλευση με κατάχρηση εξουσίας (άρθρο 343 ΠΚ), αιμομιξία (άρθρο 345 ΠΚ), αιμομιξία μεταξύ συγγενών (άρθρο 346 ΠΚ), ασελγείς πράξεις μεταξύ ανδρών (άρθρο 347 ΠΚ)- διευκόλυνση ασελγών πράξεων (άρθρο 348 ΠΚ)- παιδική πορνογραφία (άρθρο 348Α ΠΚ)- μαστροπεία (άρθρο 349 ΠΚ)- εμπορία ανθρώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση (άρθρο 351 ΠΚ)- ασελγείς πράξεις με παιδιά έναντι ανταλλάγματος (άρθρο 351Α ΠΚ)- πράξεις διευκόλυνσης της παράνομης μετανάστευσης (άρθρο 87 παρ. 5 & 6 και άρθρο 88 Ν. 3386/2005 για την είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια).

³⁶ Άρθρο 19 Νόμος 3500/2006 "Καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας".

αποδεικτικών στοιχείων κατά τη φάση των προκαταρκτικών ερευνών, πριν από τη φάση της δίκης. Στο άρ. 498 παράγραφος 4 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, προβλέπεται ότι η ακρόαση του ανήλικου θύματος ή μάρτυρα διενεργείται από τον δικαστή, ο οποίος υποβάλλει τις ερωτήσεις που προτείνει ο εισαγγελέας και ο κατηγορούμενος (μέσω των δικηγόρων). Κατά τη διάρκεια αυτής της εξέτασης, ο δικαστής μπορεί να χρησιμοποιήσει τη βοήθεια ενός μέλους της οικογένειας του ανήλικου ή ενός παιδοψυχολόγου. Το θύμα αναγνωρίζεται ως άτυπο ευάλωτο³⁷ θύμα από τον Εισαγγελέα, κατά τη φάση των προκαταρκτικών ερευνών και από τον δικαστή, κατά τη διάρκεια της δίκης. Ο δικαστής, συνεπικουρούμενος από τον παιδοψυχολόγο, μπορεί να αποφασίσει ότι δεν ενδείκνυται η συνέντευξη του ανήλικου (ακόμη και η προστατευόμενη ακρόαση) ή μπορεί να θεωρήσει ότι η μαρτυρία δεν είναι πλήρως αξιόπιστη, με βάση τις ιδιαίτερες ευπάθειες και τα τραύματα που υπέστη το θύμα ή ο μάρτυρας.

Στις πέντε χώρες που μελετήθηκαν, ο χρόνος που μεσολαβεί μεταξύ της αστυνομικής καταγγελίας και της βιντεοσκοπημένης συνέντευξης ποικίλλει ανάλογα με τις περιστάσεις, όπως: το έγκλημα, καταστάσεις ιδιαίτερης ευπάθειας (π.χ. νήπια και παιδιά προσχολικής ηλικίας, παιδιά με αναπηρίες), η ωριμότητά του, ο εκτιμώμενος επείγων χαρακτήρας, η υπάρχουσα οργάνωση και οι διαθέσιμοι υλικοί και ανθρώπινοι πόροι κατά περίπτωση.

Ενώ στο **Βέλγιο** και στην **Εσθονία** οι χρόνοι αναμονής είναι κατά κανόνα σύντομοι, από την ίδια κιόλας ημέρα της πρώτης καταγγελίας έως και μερικές εβδομάδες αργότερα. Στην **Ελλάδα**, στην **Ισπανία** και στην **Ιταλία** μπορεί να διαρκέσει από 15 ημέρες έως 1 μήνα ή και περισσότερο.

Υποσχόμενες πρακτικές

- ✓ Στην Εσθονία, όταν ένα παιδί είναι ύποπτο, οι κατευθυντήριες γραμμές της αστυνομίας (σχετικά με τη μεταχείριση παιδιών που έχουν διαπράξει έγκλημα ή παιδιών που χρειάζονται υποστήριξη) ορίζουν ότι η διαδικασία πρέπει να ολοκληρώνεται εντός τριών μηνών (από την πρώτη ανάκριση μέχρι την αποστολή της υπόθεσης στον εισαγγελέα). Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει όταν ένα παιδί είναι θύμα ή μάρτυρας³⁸.
- ✓ Στη Σουηδία, το Barnahus στο Λίνκόπινγκ παρακολουθεί το χρονοδιάγραμμα και τις καθυστερήσεις κάθε παρέμβασης της διαδικασίας με τη συλλογή δεδομένων και στατιστικών στοιχείων, ώστε να αξιολογούνται εκ των προτέρων οι ενέργειες που απαιτούνται για την αποφυγή αδικαιολόγητων καθυστερήσεων.³⁹
- ✓ Στη Φινλανδία, στην περιοχή Έσπο, για τη συντόμηση των διαδικασιών και τη μείωση του άγχους, οι υποθέσεις παιδιών στα ποινικά δικαστήρια έχουν προτεραιότητα και μετακινούνται αυτόματα στην ουρά κατά τις ημέρες που ονομάζονται "Jouko-days"⁴⁰.

Συστάσεις:

- Συνιστάται στα κράτη να αποσαφηνίσουν τη χρήση της δικανικής συνέντευξης, εστιάζοντας τις προσπάθειες στην εξειδικευμένη φροντίδα, μειώνοντας τις παρεμβάσεις και αυξάνοντας την ποιότητα των καταθέσεων. Για το σκοπό αυτό, η καταγραφή είναι απαραίτητη.
- Όσον αφορά τα κριτήρια που ακολουθούνται για τη χρήση αυτών των καταγεγραμμένων δικανικών συνεντεύξεων που επιτρέπουν στο θύμα να μην καταθέσει εκ νέου στο δικαστήριο, συνιστάται η αναγνώριση των σεξουαλικών

³⁷ Άτυπα ευάλωτα θύματα: εφαρμόζεται σε ανήλικους και ειδικά σε παιδιά θύματα σεξουαλικών εγκλημάτων και σεξουαλικής βίας. Συνάγεται από: την ηλικία, την κατάσταση αναπηρίας, την πνευματική αναπηρία, το είδος του εγκλήματος, τις λεπτομέρειες και τις περιστάσεις του γεγονότος που αποτελεί αντικείμενο της δίκης, εάν το αδίκημα διαπράχθηκε με βία κατά του προσώπου ή με φυλετικό μίσος, σύνδεση με το οργανωμένο έγκλημα ή την τρομοκρατία, συμπεριλαμβανομένων των διεθνών, ή την εμπορία ανθρώπων, που χαρακτηρίζεται από διακρίσεις, και εάν το θιγόμενο πρόσωπο εξαρτάται συναισθηματικά, ψυχολογικά ή οικονομικά από τον δράστη.

³⁸ Haruoja, Merie, Marianne Meior, Kiira Nauts. "Μελέτη σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε δικαστικές διαδικασίες: Contextual Overview for the Criminal Justice Phase: Εσθονία".

³⁹ Haldorsson, Barnahus Πρότυπα ποιότητας: Κατευθυντήριες γραμμές για τη διεπιστημονική και δι-υπηρεσιακή αντιμετώπιση παιδιών θυμάτων και μαρτύρων βίας

⁴⁰ "Δικαιοσύνη φιλική προς τα παιδιά: Η συμμετοχή των παιδιών σε αστικές και ποινικές δικαστικές διαδικασίες σε 10 κράτη μέλη της ΕΕ".

εγκλημάτων ως ένα από αυτά, ανεξάρτητα από την ποινική τους βαρύτητα, χωρίς περιορισμούς για τους ανηλίκους (αποφεύγοντας έτσι τις διακρίσεις εντός της ομάδας των παιδιών). Η κατά περίπτωση αξιολόγηση πρέπει να διασφαλίζει ότι διενεργείται από εμπειρογνώμονες και η μη χρήση αυτού του μέτρου προστασίας πρέπει να αιτιολογείται.

- Θα πρέπει πάντα να προσεγγίζεται ως προστατευτικό μέτρο και ποτέ ως περιορισμός των δικαιωμάτων, έτσι ώστε το θύμα να μπορεί σε κάθε περίπτωση να καταθέσει εκ νέου στο δικαστήριο, εάν το επιθυμεί και δεν είναι αντίθετο προς το συμφέρον του.
- Η προστασία των δικονομικών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου θα πρέπει να ρυθμίζεται δεόντως.
- Σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ότι είναι σύμφωνο με τα δικαιώματα των παιδιών το να διεξάγονται οι δικανικές συνεντεύξεις από επαγγελματίες που δεν είναι ειδικά εκπαιδευμένοι για τον σκοπό αυτό.

2.2.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

(A) Επαγγελματική κατάρτιση των ατόμων που διενεργούν τις συνεντεύξεις : απαιτήσεις

▶ Αιτιολόγηση:

Ως περαιτέρω προϋπόθεση για την πραγματική πρόσβαση των παιδιών θυμάτων στη δικαιοσύνη, για να διασφαλιστεί η συμμετοχή τους, πρέπει να προστατεύεται επαρκώς η μορφή και η ερμηνεία της διήγησης του θύματος. Η πολυπλοκότητα της ορθής ενσωμάτωσής της στη διαδικασία απαιτεί επαγγελματίες υψηλής κατάρτισης (με πιστοποίηση) σε μια καθορισμένη δομή για την εποπτεία της πρακτικής τους. **Θέματα (εξειδικευμένη κατάρτιση):** Ψυχολογία της μαρτυρίας, συνέντευξη παιδιών και εφήβων, συνέντευξη σε καταστάσεις θυματοποίησης, σεξουαλικής βίας, ενδοοικογενειακής βίας, τραύματος, τρόπος συνεργασίας με τον διερμηνέα και άλλους επαγγελματίες κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.

▶ Εφαρμογή στα άρθρα της οδηγίας 2012/29/ΕΕ:

- **Επαρκής και με σεβασμό πληροφόρηση** για τα δικαιώματα των παιδιών (άρθρα 6 και 7)
- **Συμμετοχή** (άρθρο 10): Δικαίωμα των θυμάτων να κατανοούν και να γίνονται κατανοητά (άρθρο 3)- Δικαίωμα ακρόασης και λήψης αποφάσεων (άρθρο 10)- Να ρωτάς, να απαιτείς, να συμφωνείς, να παίρνεις απαντήσεις (άρθρο 11, όταν δεν υπάρχει δίωξη, αρ.12 αποκαταστατική δικαιοσύνη, αρ. 13 νομική συνδρομή-συμμετοχή στο μοντέλο Daly)- Ειδική κατάρτιση (αστυνομικοί, δικαστικοί υπάλληλοι, δικαστές και εισαγγελείς, δικηγόροι (αρ. 25).
- **Αξιοπρέπεια (άρθρο 18)**

▶ Ελάχιστα πρότυπα:

- Η συνέντευξη πρέπει να διεξάγεται από δύο επαγγελματίες.
- **Βασική εκπαίδευση:** Ιατροδικαστική ψυχολογία (επαρκής πληροφόρηση) και κλινική ψυχολογία (υποστήριξη και βοήθεια).
- **Εξειδικευμένη κατάρτιση και εμπειρογνωμοσύνη:**
 - ο Πρέπει να είναι διαπιστευμένοι και απαιτείται να είναι σε θέση να συμμετάσχουν σε αυτές τις συνεντεύξεις.
 - ο Θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η εμπειρογνωμοσύνη: οι υπεύθυνοι συνεντεύξεων θα πρέπει να έχουν περάσει ένα έτος υπό επίβλεψη στη θέση εργασίας.
- **Κοινή εκπαίδευση σε διεπιστημονικές ομάδες:** Να συμβάλει στην ενίσχυση της διεπιστημονικής και διατμηματικής ομαδικής συνεργασίας, για παράδειγμα με την οικοδόμηση κοινής αντίληψης και συναίνεσης, καθώς και με την καλύτερη κατανόηση των ρόλων και των αρμοδιοτήτων των αντίστοιχων υπηρεσιών. (Συντονισμένες συναντήσεις στρογγυλής τραπέζης). (BHQ5 9.1)
- **Συνεχής κατάρτιση:** Η κατάρτιση πρέπει να ανανεώνεται τουλάχιστον μία φορά το χρόνο, με ανάλυση περιπτώσεων και εποπτεία.

Επίπεδο συμμόρφωσης σε Βέλγιο, Ελλάδα, Εσθονία, Ιταλία Ισπανία:

Στο **Βέλγιο**, οι αστυνομικοί εκπαιδεύονται για ένα έτος, χωρίς σχεδόν καμία εξειδίκευση κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης. Η εξειδίκευση γίνεται στη συνέχεια, κυρίως σε εθελοντική βάση. Οι

ειδικά εκπαιδευμένοι αστυνομικοί που είναι υπεύθυνοι για τη συνέντευξη παιδιών με βιντεοκάμερα είναι οι ανακριτές TAM. Ορισμένοι κατέχουν μια ευρεία ποικιλία ειδικοτήτων εντός του σώματος (π.χ. ψυχολόγος, εγκληματολόγος) και οι περισσότεροι έχουν καθήκοντα πρώτης γραμμής εντός της αστυνομίας σε ομάδες παρέμβασης ή εξειδικευμένες ομάδες (π.χ. ενδοοικογενειακή βία, εγκλήματα κατά των ηθών, εμπορία ανθρώπων, πορνεία και οικογενειακά εγκλήματα).

Η υποχρεωτική εξειδικευμένη εκπαίδευσή τους διαρκεί 116 ώρες και περιλαμβάνει θεωρητική εκπαίδευση και πρακτική άσκηση. Τα περιεχόμενα περιλαμβάνουν: το νομικό πλαίσιο της ανάκρισης TAM, ανάπτυξη του παιδιού, γλώσσα και επικοινωνία με παιδιά και παιδιά-θύματα, εισαγωγή στη συμπεριφορά εκμάθησης της γλώσσας και στη γλωσσική ανάπτυξη, παιδιά με νοητική αναπηρία, ψυχολογικά προφίλ και σεξουαλικότητα του παιδιού, προβλήματα κακομεταχείρισης και κακοποίησης, προφίλ του δράστη σεξουαλικής κακοποίησης, ρόλοι του εμπειρογνώμονα, σύνταξη ειδικών εκθέσεων, σημασία των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ανακρίσεις σε παιχνίδια ρόλων, συνεργασία με διερμηνείς.

Οι νέοι ανακριτές TAM εντάσσονται αμέσως σε ένα δίκτυο TAM και αντιστοιχίζονται με έναν πιο έμπειρο ανακριτή, καθώς εργάζονται σε ζεύγη (ο Ανακριτής στην αίθουσα συνεντεύξεων και ο Διευθυντής στην αίθουσα παρατήρησης). Οι ανακριτές TAM υποχρεούνται να πραγματοποιούν τουλάχιστον 10 συνεντεύξεις ετησίως. Όσον αφορά τη συνεχή κατάρτιση, κάθε ανακριτής της TAM πρέπει να παρακολουθεί υποχρεωτική κατάρτιση κάθε χρόνο, υπάρχουν τοπικές (δύο φορές το χρόνο) και εθνικές (μία φορά το χρόνο) ημέρες ανάκρισης, όπου ανακριτές, εκπαιδευτές και συντονιστές συναντώνται για να συμμετάσχουν σε ανάκριση των υποθέσεων τους και για να ανανεώσουν τις τεχνικές τους μέσω παιχνιδιών ρόλων και να επικαιροποιήσουν την ανακριτική κατάρτιση. Οι εισαγγελείς και οι δικαστές επιτρέπεται από το νόμο να ανακρίνουν τα ανήλικα θύματα, αν το κρίνουν απαραίτητο, αλλά στην πράξη βασίζονται στους εξειδικευμένους αστυνομικούς TAM για να ανακρίνουν τα παιδιά θύματα και τους μάρτυρες.

Στην **Εσθονία** ειδικά εκπαιδευμένοι αστυνομικοί διεξάγουν τις ανακριτικές συνεντεύξεις παιδιών κάτω των 14 ετών. Οι αστυνομικοί λαμβάνουν τριετή εκπαίδευση στην Εσθονική Ακαδημία Επιστημών Ασφάλειας. Οι εξειδικευμένοι αστυνομικοί πρέπει να περάσουν ένα υποχρεωτικό μάθημα τριών εβδομάδων για την ανάπτυξη ικανοτήτων που διοργανώνεται για τους ερευνητές που επικεντρώνονται σε αδικήματα κατά ανηλίκων, στην Εσθονική Ακαδημία Επιστημών Ασφάλειας. Ορισμένες φορές ψυχολόγος παρίσταται και συνδράμει στη συνέντευξη, αλλά δεν υπάρχει νομική υποχρέωση. Οι ανακριτικοί υπάλληλοι που δουλεύουν με παιδιά καταρτίζονται μέσω εσωτερικής εκπαίδευσης (ανάλυση υποθέσεων), το Δίκτυο και η συνεργασίας με τα Παιδικά Σπίτια ενισχύουν αυτό το σκοπό.

Στην **Ελλάδα**, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, σε εγκλήματα κακοποίησης παιδιών, ψυχολόγοι ή ψυχίατροι ειδικά εκπαιδευμένοι στον τομέα αυτό θα πρέπει να παρίστανται κατά τη διεξαγωγή της δικανικής συνέντευξης και να έχουν προετοιμάσει για το σκοπό αυτό τα παιδιά καθώς και να έχουν αξιολογήσει την αντιληπτική τους ικανότητα. Η αξιολόγηση αυτή συμπεριλαμβάνεται ως γραπτή αναφορά στο φάκελο δικογραφίας. Η δικανική συνέντευξη διενεργείται από ανακριτικό υπάλληλο οποίος θα πρέπει να έχει επαρκή εκπαίδευση και να γνωρίζει το ισχύον πρωτόκολλο δικανικής συνέντευξης. Ειδικά σε εγκλήματα σεξουαλικής κακοποίησης, ο νόμος ορίζει ότι πρέπει να είναι παρών ένας ειδικευμένος ψυχολόγος, ο οποίος θα συνοδεύει τον αστυνομικό κατά τη συλλογή των μαρτυριών. Στην πράξη, οι συνεντεύξεις διεξάγονται κυρίως από αστυνομικούς που έχουν υπηρεσία όταν φτάνει το θύμα, και οι οποίοι δεν είναι απαραίτητα ειδικευμένοι για το έργο αυτό. Σε ορισμένες μονάδες, υπάρχουν ορισμένοι αστυνομικοί που είναι επιφορτισμένοι με αυτή τη διαδικασία, αλλά η επιλογή για αυτόν τον ρόλο εξαρτάται κυρίως από την επαγγελματική εμπειρία του αστυνομικού. Υπάρχει ομάδα πέντε ψυχολόγων που εκπαιδεύτηκαν στις ΗΠΑ σε θέματα που αφορούν τη δικανική εξέταση από το καλύτερο διεθνές κέντρο εκπαίδευσης, το National Children's Advocacy Centre στο Χάντσβιλ της Αλαμπάμα. Σε σπάνιες περιπτώσεις, ο εισαγγελέας ζητά από αυτούς τους εξειδικευμένους επαγγελματίες να είναι οι δικαστικοί ανακριτές σε υποθέσεις παιδικής κακοποίησης. Σε εξαιρετικά σπάνιες περιπτώσεις, παιδοψυχολόγοι και παιδοψυχίατροι, ή ελλείψει αυτών, ψυχολόγος ή ψυχίατρος στον κατάλογο των εμπειρογνομόνων συμμετέχουν στη φάση της κατάθεσης ως εξωτερικοί συνεργάτες- ενώ όταν συμβαίνει αυτό. Ωστόσο, ακόμη και σε αυτές τις περιπτώσεις, ο ρόλος των εγκληματολόγων ή των παιδοψυχολόγων είναι συμπληρωματικός.

Στην **Ισπανία**, οι εγκληματολόγοι διεξάγουν την δικανική συνέντευξη, αλλά υπάρχει σημαντικό ρυθμιστικό κενό στο θέμα αυτό, το οποίο οδηγεί σε μεγάλη δυσκολία στην εποπτεία της συνολικής εξειδίκευσης των δικαστικών υπαλλήλων που διενεργούν τη συνέντευξη. Δεν απαιτείται

εξειδίκευση ή πιστοποίηση προηγούμενης εμπειρίας. Παρόλο που πολλοί δικαστικοί υπάλληλοι που διενεργούν τη συνέντευξη έχουν υψηλή εξειδίκευση, αυτό δεν απαιτείται από τον νόμο και πολλές από τις δημόσιες συμβάσεις δεν το απαιτούν, ενώ δεν απαιτείται επίσης η ιδιότητα μέλους επαγγελματικής ένωσης. Υπάρχει επίσης έλλειψη ανθρωπίνων πόρων, η οποία οδηγεί σε λίγες σταθερές ομάδες εργασίας. Ορισμένοι δικαστικοί ψυχολόγοι εργάζονται σε ζευγάρια. Η συνεχής κατάρτιση δεν ρυθμίζεται και εξαρτάται από τον επαγγελματία.

Στην **Ιταλία** ο νόμος ορίζει ότι ο επαγγελματίας που είναι υπεύθυνος για τη διεξαγωγή της συνέντευξης είναι ο δικαστής με την υποστήριξη εγκληματολόγου, παιδοψυχολόγου ή ψυχιάτρου ή ειδικευμένου κοινωνικού λειτουργού. Μπορεί να προέρχονται από δημόσιους φορείς ή από τον ιδιωτικό τομέα στις περισσότερες περιπτώσεις, εργάζονται σε ΜΚΟ που ασχολούνται με ανήλικα θύματα εγκλημάτων. Συνήθως, οι δικαστές δεν έχουν ειδική κατάρτιση και δεν γνωρίζουν τις κρίσιμες πτυχές αυτού του είδους της συνέντευξης. Δεν απαιτείται εξειδικευμένο βιογραφικό σημείωμα για τον δικαστικό ψυχολόγο, ούτε η παρακολούθηση μαθημάτων εκπαίδευσης σχετικά με την παιδική σεξουαλική κακοποίηση, καθώς αυτό γίνεται εθελοντικά. Ωστόσο, υπάρχουν βασικές κατευθυντήριες γραμμές: Η Χάρτα Νοτο, οι κατευθυντήριες γραμμές SINPIA, οι εθνικές κατευθυντήριες γραμμές για την επιλογή εμπειρογνομόνων και επαγγελματιών για την προστατευόμενη ακρόαση που έχουν καθοριστεί από τις ενώσεις επαγγελματιών. Το κύρος τους αναγνωρίζεται από το δικαστικό σώμα, το Ανώτατο Δικαστήριο και τις υπηρεσίες επιβολής του νόμου. Όσον αφορά τη συνεχή κατάρτιση, οι εμπειρογνώμονες οφείλουν να διασφαλίζουν τη συνεχή διεπιστημονική επαγγελματική τους ενημέρωση, ωστόσο η παρακολούθηση μαθημάτων κατάρτισης στον τομέα αυτό δεν απαιτείται και δεν αποτελεί κριτήριο επιλογής.

Υποσχόμενες πρακτικές:

- ✓ Στο **Βέλγιο**, οι ερευνητές Katalin Balogh και Heidi Salaets ξεκίνησαν ένα πρόγραμμα με την ονομασία CO-Minor-IN/QUEST στο οποίο παρείχαν εκπαίδευση στη Βελγική Ομοσπονδιακή Δικαστική Αστυνομία (FGP) για τη συνεργασία με διερμηνέα σε συνέντευξη TAM (δηλ. συνέντευξη ανηλίκων) με τίτλο "Ο διερμηνέας και αυτός που διενεργεί τη συνέντευξη ανηλίκων: T(E).A.M.work!" Ως αποτέλεσμα του CO-Minor-IN/QUEST II αναπτύχθηκε μια κοινή ενότητα κατάρτισης για τους διάφορους επαγγελματίες, καθώς και εκπαιδευτικό υλικό για να καταστεί δυνατή η κοινή κατάρτιση των νομικών φορέων, των διερμηνέων, των ψυχολόγων και των κοινωνικών λειτουργών. Οι Katalin Balogh και Heidi Salaets διδάσκουν επί του παρόντος μια σταθερή ενότητα δύο φορές το χρόνο στην Εθνική Αστυνομική Ακαδημία στο Έτερμπικ.
- ✓ Στην **Κροατία**, στο Κέντρο Προστασίας Παιδιών και Νέων του Ζάγκρεμπ, καταρτίζεται ετήσιο σχέδιο για συνεχή κατάρτιση, με τη διεξαγωγή ερωτήσεων από τα μέλη του προσωπικού σχετικά με τις προτιμήσεις και τις ανάγκες τους. Υπάρχουν εσωτερικές εκπαιδεύσεις που διδάσκονται από εθνικούς και διεθνείς εκπαιδευτικούς. Μερικά θέματα κατάρτισης ήταν: τραύμα και ενσυναίσθηση, προσκόλληση και τραύμα, γνωσιακή συμπεριφορική θεραπεία με επίκεντρο το τραύμα και εργασία με γονείς που δεν έχουν παρανομήσει⁴¹.

Συστάσεις:

- Συνιστάται η καθιέρωση αυστηρών συστημάτων προσλήψεων όσον αφορά την επαγγελματική κατάρτιση, καθώς η έλλειψη εξειδίκευσης των επαγγελματιών αλλοιώνει τα αποτελέσματα και τον ίδιο τον σκοπό της δικανικής συνέντευξης.
- Η κατάρτιση αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει επαρκείς γνώσεις σχετικά με το τραύμα και τις επιπτώσεις που έχει στην αξιολόγηση της διεξαγωγής της δικανικής συνέντευξης και στις επιπτώσεις που έχει στο αποτέλεσμα.
- Θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει βασικές έννοιες σχετικά με τη διαδρομή του θύματος, να γνωρίζει τις προηγούμενες παρεμβάσεις και τον αντίκτυπο του αποτελέσματος της

⁴¹ Halldorsson, Barnahus Πρότυπα ποιότητας: Κατευθυντήριες γραμμές για τη διεπιστημονική και δι-υπηρεσιακή αντιμετώπιση παιδιών θυμάτων και μαρτύρων βίας.

εργασίας τους τόσο στο θύμα όσο και στη διαδικασία. Συνεπώς, η κοινή εκπαίδευση σε διεπιστημονικές ομάδες είναι το κλειδί. Η απαιτούμενη εκπαίδευση πρέπει να παρέχει στους επαγγελματίες μια κριτική άποψη και την ικανότητα να προσαρμόζουν τις τεχνικές που μαθαίνουν στη συγκεκριμένη περίπτωση.

- Συνιστάται τα μέλη της ομάδας "να έχουν πρόσβαση σε τακτική καθοδήγηση, εποπτεία, συμβουλευτική και αξιολόγηση από συναδέλφους τόσο σε σχέση με μεμονωμένες περιπτώσεις όσο και με την αντιμετώπιση της επαγγελματικής και προσωπικής συναισθηματικής φόρτισης, των προκλήσεων και των ηθικών διλημάτων κατά την εργασία με παιδιά θύματα και μάρτυρες βίας" (BHQS 9.2).

(B) Βασική κατάρτιση των σχετικών επαγγελματιών

▶ Αιτιολόγηση:

Εξασφάλιση της εξειδικευμένης κατάρτισης που επικεντρώνεται στις ενέργειες κάθε επαγγελματία (I) που έρχεται σε επαφή με το θύμα (II) που αξιολογεί την εφαρμογή των μέτρων προστασίας (χρήση της δικανικής συνέντευξης) (III) που θα ενσωματώσει το αποτέλεσμα της δικανικής συνέντευξης στη διαδικασία (δικαστικό σώμα). Σε γενικούς όρους, αναφέρεται σε:

- Επαγγελματίες πρώτης επαφής και επαγγελματίες που αξιολογούν την ανάγκη για ιατροδικαστική συνέντευξη.
- Σταθερό πρόσωπο αναφοράς ή πρόσωπο που συμμετέχει στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων και των συμφερόντων του θύματος.
- Νομικός εκπρόσωπος, δικηγόρος του θύματος, μεσάζοντες (βλ. τμήμα 2.1.2. Β.).
- Επαγγελματίες που χρησιμοποιούν το αποτέλεσμα της δικανικής συνέντευξης ως αποδεικτικό στοιχείο.

▶ Αντανάκλαση στα άρθρα της οδηγίας 2012/29/ΕΕ:

- **Επαρκής και με σεβασμό πληροφόρηση** για τα δικαιώματα των παιδιών (άρθρα 6 και 7)
- **Συμμετοχή** (άρθρο 10): Δικαίωμα των θυμάτων να κατανοούν και να γίνονται κατανοητά (άρθρο 3)- Δικαίωμα ακρόασης και λήψης αποφάσεων (άρθρο 10)- Να ρωτάς, να απαιτείς, να συμφωνείς, να παίρνεις απαντήσεις (άρθρο 11, όταν δεν υπάρχει ποινική δίωξη, άρθρο 12 αποκαταστατική δικαιοσύνη, αρ. 13 νομική συνδρομή-συμμετοχή στο μοντέλο Daly)- Ειδική κατάρτιση (αστυνομικοί, δικαστικοί υπάλληλοι, δικαστές και εισαγγελείς, δικηγόροι (άρθρο 25).
- **Αξιοπρέπεια (άρθρο 18)**
- **Υποστήριξη από υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων:** - Υποστήριξη για θύματα με ειδικές ανάγκες, όπως θύματα σεξουαλικής βίας, θύματα έμφυλης βίας και θύματα βίας σε στενές σχέσεις, συμπεριλαμβανομένης της υποστήριξης και της παροχής συμβουλών για την αντιμετώπιση τραυμάτων. (άρθρο 9.3.β)

▶ Ελάχιστα πρότυπα:

- Εκπαίδευση στον εντοπισμό καταστάσεων ιδιαίτερης ευπάθειας.
- Εξειδικευμένη κατάρτιση σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών και των θυμάτων σεξουαλικών εγκλημάτων.
- Βασική εκπαίδευση με οδηγό για το τι πρέπει να κάνετε/τι δεν πρέπει να κάνετε (θεωρητικά και πρακτικά).
- Πρωτόκολλο παραπομπής
- Ενημέρωση τακτική σύμφωνα με τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές.
- Βασική εκπαίδευση σχετικά με τους στόχους και τους μηχανισμούς της δικανικής συνέντευξης.
- Κατάρτιση για τον προσδιορισμό και την αξιολόγηση των συμφερόντων των παιδιών (νομικός εκπρόσωπος, δικηγόρος του θύματος, διαμεσολαβητές).

Επίπεδο συμμόρφωσης σε Βέλγιο, Ελλάδα, Εσθονία, Ιταλία Ισπανία:

Στο **Βέλγιο** οι αστυνομικοί πρώτης γραμμής ενημερώνονται ότι δεν πρέπει να λαμβάνουν οι ίδιοι την κατάθεση του παιδιού και να ακούν χωριστά τον ενήλικα που το συνοδεύει. Τους δίνεται

εντολή να ειδοποιήσουν αμέσως την εισαγγελία. Οι δικαστές και οι εισαγγελείς σπάνια βρίσκονται στην αίθουσα παρατήρησης. Τα δικαστήρια ανηλίκων και οι δικαστές οικογενειακού δικαίου διαθέτουν ειδική ενότητα για την ανάκριση ΤΑΜ. Οι εισαγγελείς παρακολουθούν ένα υποχρεωτικό πενθήμερο σεμινάριο κατάρτισης για την ενδοοικογενειακή και σεξουαλική βία. Οι δικαστές παρακολουθούν υποχρεωτικά ένα τριήμερο εισαγωγικό μάθημα για τη σεξουαλική και ενδοοικογενειακή βία. Οι δικαστές με ειδίκευση στο έγκλημα κατά της νεολαίας και της οικογένειας υποχρεούνται να παρακολουθήσουν ένα εντατικό μάθημα 5 ημερών για τη σεξουαλική και ενδοοικογενειακή βία.

Στην **Εσθονία**, μολονότι το σχέδιο κατανομής καθηκόντων εξασφαλίζει την εξειδίκευση των δικαστών σε υποθέσεις που αφορούν ανηλίκους, μόνο ορισμένα επαρχιακά δικαστήρια ακολουθούν αυτή την αρχή και σε ορισμένες περιφέρειες δεν υπάρχουν δικαστές που να έχουν εξειδικευτεί σε υποθέσεις που αφορούν ανηλίκους.

Στην **Ελλάδα** ουσιαστικά δεν υφίσταται επίσημη εκπαίδευση των αστυνομικών όσον αφορά τις υποθέσεις παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης, ούτε κατά τη βασική τους εκπαίδευση ως αστυνομικοί, ούτε αργότερα κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους. Η εξειδικευμένη κατάρτιση για τους δικαστές και τους εισαγγελείς δεν είναι υποχρεωτική. Ούτε καν για τους δικαστές ανηλίκων, αν και για να διοριστεί κάποιος ως δικαστής ανηλίκων θεωρείται επιθυμητή η πενταετής εμπειρία, η εθελοντική κατάρτιση από την Εθνική Σχολή Δικαστών, διδακτορικό ή μεταπτυχιακό δίπλωμα σε θέματα δικαίου ανηλίκων⁴².

Στην **Ισπανία** η εξειδίκευση στα δικαιώματα των παιδιών στο δικαστικό σώμα, την εισαγγελία και το δικηγορικό σώμα έχει ενσωματωθεί από το 2021 και παρατηρήθηκε επαρκής κατάρτιση των εξειδικευμένων αστυνομικών μονάδων κατά τα προηγούμενα έτη, υπάρχουν εξειδικευμένες αστυνομικές μονάδες που ασχολούνται με παιδιά θύματα και/ή δράστες.

Στην **Ιταλία**, αν και υπάρχουν μονάδες της δικαστικής αστυνομίας που ειδικεύονται στη δικαιοσύνη ανηλίκων, δεν υπάρχει υποχρεωτική εκπαίδευση σε θέματα παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης για αξιωματικούς, δικαστές και εισαγγελείς.

Υποσχόμενες πρακτικές

- ✓ Στην **Αυστρία**, οι δικαστές και οι εισαγγελείς, πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους, πρέπει να έχουν εμπειρία τουλάχιστον δύο εβδομάδων σε οργανισμό προστασίας θυμάτων ή ίδρυμα κοινωνικής πρόνοιας ή εμπειρία στην εκπαίδευση, την κοινωνική εργασία ή σε άλλο τομέα που σχετίζεται με την παιδική πρόνοια, ώστε να κατανοήσουν καλύτερα τις εμπειρίες των παιδιών σε ποινικές διαδικασίες. Εκτός από την τετραετή νομική τους κατάρτιση, στην οποία εξετάζονται τα δικαιώματα και οι ανάγκες των παιδιών υπόπτων/παραβατών, θυμάτων και μαρτύρων⁴³.
- ✓ Στο **Λουξεμβούργο**, οι αξιωματικοί της εθνικής αστυνομίας από το τμήμα προστασίας της νεολαίας υποχρεούνται να παρακολουθήσουν μια διεπιστημονική εκπαίδευση διάρκειας τριών εβδομάδων, η οποία περιλαμβάνει: Ποινικό δίκαιο ανηλίκων (καθώς και διάφοροι τύποι εγκλημάτων που διαπράττονται από παιδιά), παιδοψυχολογία (καθώς και ειδική εκπαίδευση για τον τρόπο υποδοχής των παιδιών στα αστυνομικά τμήματα)- επικοινωνία με παιδιά (συμπεριλαμβανομένων ειδικών τεχνικών συνέντευξης)- κοινωνικά ζητήματα που αφορούν ιδιαίτερα τα παιδιά (μαζί με παιδιά και θρησκευτικές αιρέσεις, παιδιά και νέα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, παιδιά στα σχολεία, παιδιά και ναρκωτικά)- πρόληψη του εγκλήματος (ιδίως πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης)- εγκληματολογία και ιατροδικαστική επιστήμη. Ακολουθεί άλλο ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα δύο εβδομάδων που επικεντρώνεται ειδικά στη σεξουαλική κακοποίηση παιδιών. Επιπλέον, υπάρχει ένα προαιρετικό σεμινάριο για τη "γνωστική ακρόαση", μια τεχνική συνέντευξης για την προώθηση της σχέσης μεταξύ του ανακριτή και του παιδιού για την αποφυγή τραυματισμού.⁴⁴

⁴² Καλτσούνη, "Μελέτη για τη συμμετοχή των παιδιών στις δικαστικές διαδικασίες: επισκόπηση του πλαισίου για τη φάση της ποινικής δικαιοσύνης: Ελλάδα".

⁴³ Jurado, Klinge, Kearney, "Σύνοψη συνοπτικών επισκοπήσεων σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε ποινικές δικαστικές διαδικασίες στα 28 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης".

⁴⁴ Όμοιο

Συστάσεις:

- Πριν από την έλλειψη ολοκληρωμένου συστήματος απονομής δικαιοσύνης για τα παιδιά θύματα/μάρτυρες που θα εξασφάλιζε εξειδικευμένη κατάρτιση για τους εμπλεκόμενους επαγγελματίες, παρατηρούνται κενά στις γνώσεις και στις δεξιότητες των επαγγελματιών. Αυτό καθιστά δύσκολο για κάθε επαγγελματία να αποσαφηνίσει το ρόλο του στη διαδικασία, αναπληρώνοντας ενίοτε δομικές ελλείψεις και αναλαμβάνοντας αρμοδιότητες που δεν του αντιστοιχούν.
- Συνιστάται η αποσαφήνιση του ρόλου κάθε επαγγελματία και η ενίσχυση των συνεργειών μεταξύ των εμπλεκόμενων επαγγελματιών. Καθώς και η επανεξέταση και εποπτεία της βασικής κατάρτισης για τη φροντίδα των παιδιών θυμάτων/μαρτύρων, η διευκόλυνση του έργου των επαγγελματιών μέσω οδηγών υποστήριξης (do's and don'ts), σαφών δομών παραπομπής και πρακτικής κατάρτισης, η εξασφάλιση επαρκούς επικοινωνίας με το παιδί όταν χρειάζεται.
- Συνιστάται να αποφεύγεται η κλιμακωτή εκπαίδευση, ώστε να αποφεύγεται η επανάληψη κακών πρακτικών, λανθασμένων πεποιθήσεων (π.χ. ιδανικά θύματα) και μηχανικών αντιδράσεων.

2.2.3 Μεθοδολογία: τυποποιημένο πρωτόκολλο

(A) Πρωτόκολλο συνέντευξης

▶ Αιτιολόγηση:

- "Ο κύριος στόχος της συνέντευξης είναι να αποφευχθεί η (εκ νέου) τραυματοποίηση και να εξαχθεί η ελεύθερη αφήγηση του παιδιού με όσο το δυνατόν περισσότερες λεπτομέρειες, τηρώντας παράλληλα τους κανόνες της απόδειξης και τα δικαιώματα υπεράσπισης". (BHQS 6.1). Για το σκοπό αυτό είναι απαραίτητο να προσαρμοστεί η συνέντευξη "στην ηλικία, την ανάπτυξη και το πολιτισμικό υπόβαθρο του παιδιού και να ληφθούν υπόψη οι ειδικές ανάγκες, συμπεριλαμβανομένης της διερμηνείας". (BHQS 6.6).
- Ο αριθμός των συνεντεύξεων περιορίζεται στο ελάχιστο αναγκαίο για την ποινική έρευνα. Εάν είναι δυνατόν και σκόπιμο, ο ίδιος επαγγελματίας διεξάγει τη συνέντευξη όταν είναι απαραίτητες πολλαπλές συνεντεύξεις και θα υπάρχουν πάντα δύο εξειδικευμένοι επαγγελματίες για τη διεξαγωγή της συνέντευξης. Όλες οι ρυθμίσεις γίνονται με γνώμονα το συμφέρον του παιδιού, το οποίο σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να περιλαμβάνει τη διεξαγωγή περισσότερων συνεντεύξεων ή/και την αλλαγή του επαγγελματία που παίρνει συνέντευξη από το παιδί.
- Η δικανική συνέντευξη θα πρέπει να διεξάγεται με όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες, ώστε οι επαγγελματίες να μπορούν να συγκεντρώσουν μια πλήρη περιγραφή των γεγονότων από τα θύματα. Πρέπει να γνωρίζουν άλλους τύπους αποδεικτικών μέσων για να μπορούν να συμβουλευθούν σχετικά με συγκεκριμένα στοιχεία (τόπος, ρούχα, αντικείμενα) και πρέπει να γνωρίζουν τους διάφορους τύπους εγκλημάτων ώστε να αντιλαμβάνονται ποιες πληροφορίες είναι σχετικές με την εξιστόρηση των γεγονότων.
- Επιπλέον, θα αξιολογηθεί η ικανότητα του θύματος να καταθέσει και θα εξεταστεί όχι μόνο η ικανότητά του να διηγηθεί την ιστορία του, αλλά και η συναισθηματική του κατάσταση.
- Όλες οι συνεντεύξεις με ένα παιδί-θύμα ή, κατά περίπτωση, με ένα παιδί-μάρτυρα να μπορούν να καταγράφονται οπτικοακουστικά και οι καταγραφές αυτές να μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αποδεικτικά στοιχεία στην ποινική διαδικασία.
- Για να αποφευχθεί η επαναλαμβανόμενη διαδικασία συνέντευξης από τους διάφορους επαγγελματίες που χρειάζονται πρόσβαση στην εξιστόρηση του παιδιού, απαιτούνται ασφαλείς μηχανισμοί πρόσβασης στη δήλωση του παιδιού.
- Πρέπει να υπάρχουν μηχανισμοί παρακολούθησης της χρήσης και των αποτελεσμάτων αυτών των πρωτοκόλλων.

▶ Εφαρμογή στα άρθρα της Οδηγίας 2012/29/ΕΕ:

- **Επαρκής και με σεβασμό πληροφόρηση** για τα δικαιώματα των παιδιών (άρθρα 6 και 7): Δικαίωμα των θυμάτων να κατανοούν και να γίνονται κατανοητά (άρθρο 3).
- **Συμμετοχή** (άρθρο 10): Δικαίωμα ακρόασης και λήψης αποφάσεων (άρθρο 10).
- **Ασφάλεια και προστασία** (άρθρο 18)
- **Ελαχιστοποίηση του στρες-ψυχική υγεία:** Αποφυγή επαφής μεταξύ θύματος και δράστη (άρθρο 19)- Αποφυγή οπτικής επαφής με τον κατηγορούμενο (άρθρο 23.3.α)- Κατάθεση χωρίς φυσική παρουσία (άρθρο 23.3.β)- Ο αριθμός των συνεντεύξεων και των εξετάσεων των θυμάτων περιορίζεται στο ελάχιστο (άρθρα 20.β και δ)- Συνέντευξη που διεξάγεται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση μετά την καταγγελία (άρθρο 20.α)- Καταγραφή της συνέντευξης (άρθρο 24.1.α)- Να συνοδεύεται ο ανήλικος (άρθρα 3.3 και 20.γ).
- - **Υποστήριξη από υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων:** Υποστήριξη για θύματα με ειδικές ανάγκες, όπως θύματα σεξουαλικής βίας, θύματα έμφυλης βίας και θύματα βίας σε στενές διαπροσωπικές σχέσεις, συμπεριλαμβανομένης της υποστήριξης και της παροχής συμβουλών για το τραύμα. (άρθρο 9.3.β).
- **Αξιοπρέπεια** (άρθρο 18): Αποφυγή περιττών ερωτήσεων σχετικά με την ιδιωτική ζωή του θύματος που δεν σχετίζονται με το ποινικό αδίκημα (άρθρο 23.3.γ), οι συνεντεύξεις με το θύμα διεξάγονται σε χώρους που έχουν σχεδιαστεί ή προσαρμοστεί για το σκοπό αυτό (άρθρο 23.2.α), διεξάγονται από επαγγελματίες που έχουν εκπαιδευτεί για το σκοπό αυτό (άρθρο 23.2.β), διεξάγονται από το ίδιο πρόσωπο (άρθρο 23.2.γ), το άτομο που διενεργεί τη συνέντευξη να είναι του ίδιου φύλου (άρθρο 23.2.δ).
- **Προστασία της ιδιωτικής ζωής** (άρθρο 21).

▶ **Ελάχιστα πρότυπα:**

- "Οι δικανικές συνεντεύξεις διεξάγονται σύμφωνα με πρακτικές και πρωτόκολλα που βασίζονται σε στοιχεία και διασφαλίζουν την ποιότητα και το πλήθος των αποδεικτικών στοιχείων που λαμβάνονται" (BHQS 6.1). Τα εν λόγω πρωτόκολλα προβλέπουν:
 - ο Προκαταρκτική συλλογή δεδομένων.
 - ο Αξιολόγηση της ικανότητας του θύματος να καταθέσει, με την ευρεία έννοια, ενσωματώνοντας εφαρμοσμένες γνώσεις σχετικά με το ψυχολογικό τραύμα.
 - ο Πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία της συνέντευξης σε γλώσσα προσαρμοσμένη στην προσωπική κατάσταση του παιδιού.
 - ο Συμπεριλαμβάνονται ο λόγος και ο σκοπός της συνέντευξης, η περιγραφή όλων των χώρων, ο τεχνικός εξοπλισμός, τα πρόσωπα που είναι παρόντα και ο ρόλος τους, το δικαίωμα να συνοδεύονται από κάποιον ενήλικο της επιλογής τους ή όχι, ο οποίος μπορεί να δει την καταγραφή.
 - ο Η συμμετοχή δύο εμπειρογνομόνων που παίρνουν συνεντεύξεις.
- Μηχανισμοί/κατευθυντήριες γραμμές για την προσαρμογή αυτών των πρωτοκόλλων στις ιδιαιτερότητες της περίπτωσης: ηλικία, πλαίσιο θυματοποίησης, πολιτισμικό υπόβαθρο και αναπηρίες.
- Εξασφάλιση μιας ποιοτικής καταγραφής που να επιτρέπει τη χρήση της στη δικαστική διαδικασία, διασφαλίζοντας εξίσου τις εγγυήσεις και τα δικαιώματα του κατηγορουμένου και του θύματος.
- Τα πρωτόκολλα πρέπει να σέβονται πλήρως τα δικαιώματα των ανήλικων θυμάτων/μαρτύρων, ιδίως: να ενημερώνεται δεόντως το θύμα/μάρτυρας, να συνοδεύεται και να γίνεται σεβαστή η ιδιωτική ζωή και η αξιοπρέπιά του.
- Εξετάζεται η οπτική του φύλου.
- Δυνατότητα διεξαγωγής των συνεντεύξεων από άτομο του ίδιου φύλου με το θύμα.

Επίπεδο συμμόρφωσης σε Βέλγιο, Ελλάδα, Εσθονία, Ιταλία Ισπανία:

Στο Βέλγιο, η δικανική συνέντευξη ενός παιδιού-θύματος ή μάρτυρα βασίζεται στο πρωτόκολλο του NICHD⁴⁵, αν και η δομή του αποτελείται από τέσσερις φάσεις που χωρίζονται σε διαφορετικά στάδια⁴⁶. Το πρωτόκολλο συνέντευξης TAM επικεντρώνεται στις αρχές της μη-υποδηλωτικότητας και του σεβασμού⁴⁷. Η δικανική συνέντευξη θεωρείται ομαδική προσπάθεια επειδή ο διευθυντής (δεύτερο άτομο που διενεργεί τη συνέντευξη TAM) και ο ανακριτής παρακολουθούν στενά τη συνέντευξη και μπορούν να συνεισφέρουν σε μεταγενέστερα στάδια της συνέντευξης. Η προϋπόθεση της μη-υποδηλωτικότητας είναι πρωταρχική, επομένως συνιστάται περιορισμένη προγενέστερη γνώση και η προετοιμασία της συνέντευξης συχνά περιορίζεται στη γνώση των βασικών στοιχείων του φακέλου. Ο διαχειριστής της υπόθεσης ή ο ερευνητής, ο οποίος ηγείται της αστυνομικής έρευνας και αναλαμβάνει την παρακολούθηση της υπόθεσης, γνωρίζει κάθε λεπτομέρεια της υπόθεσης.

Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης TAM οι νομικές διατάξεις και τα δικαιώματα εξηγούνται ρητά στο παιδί με τρόπο φιλικό προς αυτό: λόγος της συνέντευξης- περιγραφή όλων των χώρων, του τεχνικού εξοπλισμού, των παρόντων προσώπων και του ρόλου τους- δικαίωμα να συνοδεύεται από ενήλικο άτομο της επιλογής του ή όχι- ποιος μπορεί να δει την καταγραφή + αιτιολογία της καταγραφής, δικαίωμα να δώσει τη συγκατάθεσή του/της για την ηχογράφιση (εάν είναι 12 ετών και άνω), διαφορετικά αρκεί η ενημέρωση για την ηχογράφιση- αίτημα διακοπής της ηχογράφησης ανά πάσα στιγμή- δικαίωμα διακοπής της ακρόασης ανά πάσα στιγμή- δυνατότητα να λάβει δωρεάν αντίγραφο του κειμένου της ακρόασης (παιδιά ηλικίας 12 ετών και άνω ή με γνωστικές ικανότητες που αναμένονται από παιδιά 12 ετών).

Στην **Εσθονία**, δεν υπάρχει ενιαίο πρωτόκολλο δικανικής συνέντευξης, αν και το πρωτόκολλο Cognitive interview και το πρωτόκολλο NICHD είναι γνωστά και χρησιμοποιούνται και έχει αναπτυχθεί από την κυβέρνηση ένα εγχειρίδιο για τη συνέντευξη παιδιών και κατευθυντήριες γραμμές για τη συνέντευξη παιδιών με ειδικές ανάγκες.

Στην **Ελλάδα**, η υπουργική απόφαση 7320/2019 ορίζει ένα τεκμηριωμένο πρωτόκολλο που βασίζεται σε τυποποιημένα πρωτόκολλα: NICHD, το πρωτόκολλο του Child Advocacy Center της Αλαμπάμα και το μνημόνιο καλής πρακτικής του Ηνωμένου Βασιλείου. Το πρωτόκολλο αυτό καθορίζει τον τρόπο διεξαγωγής της δικανικής συνέντευξης⁴⁸. Ωστόσο, στην καθημερινή πρακτική το πρωτόκολλο αυτό δεν εφαρμόζεται επίσημα ή/και ομοιόμορφα.

Στην **Ισπανία**, αν και δεν υπάρχει ενιαίο πρωτόκολλο δικανικής συνέντευξης, το πρωτόκολλο NICHD και η γνωστική συνέντευξη είναι γνωστά και χρησιμοποιούνται. Παρόλο που ο νόμος περιλαμβάνει το δικαίωμα συμμετοχής του θύματος και ο οργανικός νόμος 8/2021 κάνει λόγο για καλή μεταχείριση όσον αφορά την προσαρμογή στη γλώσσα και στη μορφή, ιδίως στα αστυνομικά τμήματα, δεν υπάρχουν καθιερωμένοι μηχανισμοί για τη μεταφορά πληροφοριών στην κατάλληλη μορφή και γλώσσα, η οποία εξαρτάται από τους αρμόδιους επαγγελματίες. Δεν υπάρχει ομοφωνία όσον αφορά την ενημέρωση του θύματος σχετικά με την ανάπτυξη των προκαταρκτικών αποδεικτικών στοιχείων ούτε όσον αφορά την ιδιωτική ζωή του θύματος. Με τον οργανικό νόμο

⁴⁵ Πρωτόκολλο από το Διεθνές Ινστιτούτο για την Υγεία του Παιδιού και την Ανθρώπινη Ανάπτυξη [National Institute of Child Health and Human Development (NICHD)] στις Η.Π.Α.

⁴⁶Phase 0. Salduz : Step 0. Identity. The Salduz law foresees that before the forensic interview is initiated the minor has to be informed about the reason for their citation. Phase 1. Introduction.: Step 1. Presenting the premises; Step 2. Present legal provisions; Step 3. Make appointments; Step 4. Neutral subject, scan environment. Phase 2. Free Story: Step 5. Invite to a free story. Phase 3. Questioning; Step 6. Complete (Info already added in the free story); Step 7. Deepen info outside the free story); Step 8. Verify other file elements. Phase 4. Ending of the interrogation: Step 9. Presenting legal provisions; Step 10. Thank.

⁴⁷ The premise of being non-suggestive means that the interview is aimed at finding the truth and not at confirming one or more hypotheses. Being respectful means respecting the wishes and the rhythm of the child, which implies that no pressure should be put on the child.

⁴⁸ 1) Η προετοιμασία του ανήλικου θύματος: γνωριμία με τον υπεύθυνο της συνέντευξης, συζήτηση ουδέτερων θεμάτων, οικοδόμηση σχέσης, απεικόνιση της διαδικασίας, του στόχου της, των βασικών κανόνων και αρχών. (2) Η αξιολόγηση της αντιληπτικής ικανότητας και της ψυχικής κατάστασης του ανήλικου θύματος. (3) Η μεθοδολογία και τα πρωτόκολλα της ιατροδικαστικής συνέντευξης. (4) Η εξέταση της οικογένειας του θύματος: ιδιαίτερα των αδελφών, καθώς και η εξέταση του οικογενειακού περιβάλλοντος, του οικογενειακού ιστορικού και ιδιαίτερα του ιστορικού κακοποίησης ή/και παραμέλησης, των θεμάτων ψυχικής υγείας. (5) Η προετοιμασία και η εξέταση ανήλικων θυμάτων με αναπηρίες, νοητικές αναπηρίες και νευροαναπτυξιακές διαταραχές και διαταραχές ψυχικής υγείας. (6) Η εξέταση ανήλικων θυμάτων από διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο: λαμβάνοντας υπόψη τη μητρική γλώσσα- τις ιδιαιτερότητες του πολιτισμού του, τις πολιτισμικές και θρησκευτικές διαφορές του κ.λπ. και, εάν είναι απαραίτητο, διορισμός διερμηνέα.

8/2021 ενσωματώθηκαν βελτιώσεις στη δικονομική ρύθμιση για την καλύτερη προστασία της συμμετοχής του θύματος σε ενδοοικογενειακές υποθέσεις⁴⁹.

Στην **Ιταλία**, όπως και στην **Εσθονία**, και στην **Ισπανία**, δεν υπάρχει ενιαίο πρωτόκολλο δικανικής συνέντευξης. Ορισμένα από τα τυποποιημένα πρωτόκολλα που χρησιμοποιούνται είναι η γνωστική συνέντευξη, το μνημόνιο ορθής πρακτικής, το NICHD. Όταν η συνέντευξη διενεργείται πλήρως και απευθείας από τον αρμόδιο δικαστή. Συνήθως δεν υπάρχει επιστημονικό πρωτόκολλο, οι εγκληματολόγοι και οι άλλοι σχετικοί επαγγελματίες δεν έχουν άμεσο ρόλο, μπορούν μονάχα να παρέχουν υποστήριξη, αν το ζητήσει ο δικαστής. Το θύμα έχει ευρύτερα δικαιώματα πληροφόρησης και συμμετοχής από τη φάση της προκαταρκτικής έρευνας⁵⁰, το θύμα είναι ενδεχόμενος διάδικος της δίκης, πράγμα που σημαίνει ότι *μπορεί* να συμμετάσχει, αλλά δεν είναι υποχρεωμένο να το πράξει. Ωστόσο, δεν προβλέπεται ότι ο ανήλικος *θα μπορούσε* να αρνηθεί να καταθέσει.

Υπάρχει μια **κοινή** ανησυχία σχετικά με τη δυνατότητα εφαρμογής τυποποιημένων πρωτοκόλλων δικανικής συνέντευξης σε υποθέσεις στις οποίες τα θύματα είναι μικρά παιδιά, παιδιά με γνωστικές αναπηρίες και άλλα ιδιαίτερα ευάλωτα παιδιά, καθώς και πριν από ορισμένους τύπους εγκλημάτων όπου τα γεγονότα είναι παρατεταμένα χρονικά (π.χ εραστής.), τα οποία απαιτούν μεγαλύτερο βαθμό ευελιξίας και δημιουργικότητας από τον άτομο που διενεργεί τη συνέντευξη. Στην πράξη, το φύλο του εν λόγω ατόμου σε σχέση με το φύλο των θυμάτων δεν λαμβάνεται υπόψη σε καμία από τις **πέντε χώρες**, εκτός εάν αποτελεί πρόβλημα για το παιδί-θύμα.

Ο ρόλος του διερμηνέα υπάρχει στις πέντε έννομες τάξεις, τα παιδιά-θύματα που δεν μπορούν να κατανοήσουν ή να μιλήσουν τη γλώσσα της διαδικασίας δικαιούνται τη συνδρομή διερμηνέα/μεταφραστή⁵¹, ώστε να μπορούν να ενημερωθούν για τα νόμιμα δικαιώματά τους. Συνήθως, οι διερμηνείς δεν εκπαιδεύονται στις ιδιαιτερότητες των τυποποιημένων πρωτοκόλλων συνέντευξης (π.χ. συνέντευξη TAM, πρωτόκολλο της υπουργικής απόφασης 7320/2019) ή σε θέματα σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών. Αυτές οι συνεντεύξεις μπορεί να είναι τεχνικά και συναισθηματικά απαιτητικές. Στην Εσθονία ο διορισμός τους δεν εξαρτάται από αίτημα του παιδιού. Αν και υπάρχει ένα αξιοσημείωτο ποσοστό (32%) ρωσόφωνου πληθυσμού και προτιμάται να διενεργούν τη συνέντευξη άτομα που μιλούν άπταιστα ρωσικά. Στο Βέλγιο οι επαγγελματίες του τομέα της δικαιοσύνης δήλωσαν ότι είναι επιθυμητό να δημιουργηθεί ένας ενημερωμένος εθνικός κατάλογος ορκωτών διερμηνέων που θα αναφέρει την εξειδίκευση και την εμπειρία τους και θα μπορεί να επεκταθεί στις υπόλοιπες χώρες εταίρους.

Γενικά, υπάρχουν σημαντικά κενά σε σχέση με τον σεβασμό του δικαιώματος πληροφόρησης των θυμάτων/μαρτύρων, με τα θύματα να εργαλειοποιούνται και να παραβιάζεται η αξιοπρέπεια τους. Το ίδιο ισχύει και για το δικαίωμα στη συνοδεία, το οποίο περιορίζεται από τα εμπόδια που αντιπροσωπεύει στην ορθή διεξαγωγή της συνέντευξης. Διαπιστώνουμε επίσης πιο ευέλικτες θέσεις σχετικά με την ιδιωτική ζωή των θυμάτων, χωρίς να προστατεύονται αναγκαία μεν αλλά άσχετα θέματα στις ηχογραφήσεις.

Υποσχόμενες πρακτικές

- ✓ Προτιμάται να προγραμματίζονται οι συνεντεύξεις το πρωί, κατά προτίμηση χωρίς προηγούμενες δικαστικές διαδικασίες, π.χ. ιατρικές εξετάσεις, ή μετά το πέρας της σχολικής ημέρας. Στόχος είναι να γίνεται σεβαστός ο φυσικός ρυθμός των παιδιών και να αποφεύγονται οι συνεντεύξεις αργά το βράδυ ή τη νύχτα⁵². Σε περιπτώσεις όπου το φύλο του ατόμου που διενεργεί τη συνέντευξη αποτελεί πρόβλημα, ο δεύτερος άτομο της TAM αναλαμβάνει το προβάδισμα.
- ✓ Στην Εσθονία, όταν οι ανακριτικές αρχές παίρνουν συνέντευξη από ένα παιδί-θύμα ή μάρτυρα με οποιαδήποτε διαταραχή λόγου, μαθησιακή δυσκολία ή άλλο πρόβλημα

⁴⁹ Αρ. 416 CCP

⁵⁰ Η συμπερίληψη του θύματος μεταξύ των διαδίκων της δίκης πραγματοποιήθηκε μετά την εφαρμογή της οδηγίας 2012/29/ΕΕ, η οποία εισήχθη στο ιταλικό νομικό σύστημα με το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 212 της 15.12.2015.

⁵¹ ΒΕ: Υπουργική εγκύκλιος της 16ης Ιουλίου 2001, τμήμα 5.2.1. και άρθρο 5.2.2. 47bis § 6, 4) ΚΚΠ. ΕΕ: Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, άρθρο 10 παράγραφος 2. ΕΛ: άρθρο 49 παράγραφος 3 του νόμου 3386/2005 Νόμος 3386/2005 "Είσοδος, διαμονή και ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια".

⁵² "1η έκθεση εφαρμογής. Προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική κακοποίηση στον κύκλο εμπιστοσύνης: Το πλαίσιο". Συμβούλιο της Ευρώπης, 2017. <https://rm.coe.int/1st-implementation-report-protection-of-children-against-sexual-abuse-/16808ae53f>.

ψυχικής υγείας, πρέπει να παρίσταται ειδικός κοινωνικός λειτουργός, αξιωματικός προστασίας παιδιών ή ψυχολόγος⁵³.

- ✓ Στην Ισπανία, σε ορισμένα δικαστήρια, για ψυχολογική υποστήριξη, τα παιδιά-θύματα μπορούν να συνοδεύονται από τα κατοικίδια τους.

Συστάσεις:

- Δημιουργία ενοποιημένων πρωτοκόλλων για την αξιολόγηση και την παρακολούθηση της ορθής λειτουργίας τους, αντλώντας από τα αποτελέσματά τους αντικειμενικά συμπεράσματα για βελτίωση.
- Είναι σημαντικό να δημιουργηθεί η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ της χρήσης σαφών, οριοθετημένων και αιτιολογημένων πρωτοκόλλων και της δυνατότητας προσαρμογής τους στην ιδιαίτερη κατάσταση του θύματος/μάρτυρα.
- Καθιέρωση κριτηρίων επιλογής και πρόσληψης που ενσωματώνουν την απαίτηση διαπίστευσης με τη χρήση τεκμηριωμένων πρωτοκόλλων συνέντευξης, όπως το ABE, το NICHHD ή το NCAC⁵⁴.
- Διασφάλιση επαρκούς προ-αξιολόγησης του θύματος όχι μόνο με γνώμονα την ικανότητά του/της να αφηγηθεί τα γεγονότα, αλλά και με γνώμονα την ευημερία και το συμφέρον του/της ως παιδί και θύμα, ενσωματώνοντας τις τρέχουσες γνώσεις για το τραύμα.
- Δημιουργία ολοκληρωμένων πρωτοκόλλων που επιτρέπουν τη συλλογή προγενέστερων πληροφοριών για τη διεξαγωγή συνεντεύξεων υψηλής ποιότητας όσον αφορά το περιεχόμενο, μειώνοντας πιθανές νέες συμπληρωματικές παρεμβάσεις.
- Να σέβετε το φυσικό ρυθμό του παιδιού και να αποφεύγετε τις συνεντεύξεις αργά το βράδυ ή τη νύχτα⁵⁵.
- Να μην μειωθούν τα δικαιώματα των παιδιών-θυμάτων για την απόκτηση πληροφοριών, γεγονός που οδηγεί σε σαφή εργαλειοποίησή τους. Επομένως, είναι απαραίτητο να συμπεριληφθούν προσαρμογές αυτών των δικαιωμάτων στην πράξη και όχι να περιοριστούν.
- Η δικανική συνέντευξη συνδέεται στενά με άλλες αξιολογήσεις (π.χ. αξιολόγηση της αξιοπιστίας, αξιολόγηση των ψυχολογικών, συναισθηματικών και γνωστικών συνεπειών, αξιολόγηση της ικανότητας να καταθέσει στο δικαστήριο, αξιολόγηση της επιμέλειας του παιδιού και μέτρα προστασίας στη φάση της δίκες), οι οποίες θα πρέπει να προβλέπονται στα πρωτόκολλα της συνέντευξης (I) για να μειωθούν οι παρεμβάσεις στο παιδί, (II) για να δοθούν συντονισμένες απαντήσεις στη δικαστική διαδικασία και στα μέτρα προστασίας των θυμάτων, (III) για να εξασφαλιστεί η συνδρομή άλλων εμπειρογνομόνων στο δωμάτιο παρατήρησης και (IV) για να διευκολυνθεί η καταγραφή για ανάλυση από άλλη οπτική γωνία (π.χ. έκθεση εμπειρογνώμονα αξιοπιστίας).
- Είναι απαραίτητο να οριοθετηθεί τι αντιστοιχεί στην αξιολόγηση της ικανότητας του θύματος να καταθέσει και της ηλικιακής του ωριμότητας και τι αντιστοιχεί στην ιατροδικαστική συνέντευξη. Η συνάντηση (που μερικές φορές αποκαλείται διερευνητική συνέντευξη) μπορεί σε κάθε περίπτωση να καταγραφεί στο σύνολό της.
- Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο δικαστής ζητά έκθεση εμπειρογνώμονα σχετικά με την αξιοπιστία της κατάθεσης του παιδιού. Συνιστάται η επανεξέταση των εργαλείων που χρησιμοποιούνται για τον σκοπό αυτό από την άποψη της εγγραμματοσύνης του τραύματος, της οπτικής του φύλου και της οπτικής του παιδιού-θύματος.

⁵³ "Δικαιοσύνη φιλική προς τα παιδιά: Παιδική δικαιοσύνη": Προοπτικές και εμπειρίες των επαγγελματιών σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε αστικές και ποινικές δικαστικές διαδικασίες σε 10 κράτη μέλη της ΕΕ".

⁵⁴ Επίτευξη βέλτιστων αποδεικτικών στοιχείων στις ποινικές διαδικασίες (ABE), Εθνικό Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού και Ανθρώπινης Ανάπτυξης (NICHD)- Εθνικό Κέντρο Συνηγορίας Παιδιών (NCAC).

⁵⁵ "1η έκθεση εφαρμογής. Προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική κακοποίηση στον κύκλο εμπιστοσύνης: Το πλαίσιο". Συμβούλιο της Ευρώπης, 2017. <https://rm.coe.int/1st-implementation-report-protection-of-children-against-sexual-abuse-/16808ae53f>.

(B) Αποτέλεσμα της συνέντευξης

► Αιτιολόγηση:

Καθώς ο σκοπός της δικανικής συνέντευξης είναι να ενσωματωθούν τα αποτελέσματά της στη δικαστική διαδικασία, η μεταφορά των πληροφοριών στους επαγγελματίες που θα τις χρησιμοποιήσουν με πρέπει να γίνεται με ορθό τρόπο.

► Εφαρμογή στα άρθρα της Οδηγίας 2012/29/ΕΕ:

- **Συμμετοχή** (άρθρο 10): Ειδική κατάρτιση (αστυνομικοί, δικαστικοί υπάλληλοι, δικαστές και εισαγγελείς, δικηγόροι (άρθρο 25)
- **Ασφάλεια και προστασία** (άρθρο 18)
- **Ελαχιστοποίηση του στρες-ψυχική υγεία:** Ο αριθμός των συνεντεύξεων και των εξετάσεων των θυμάτων περιορίζεται στο ελάχιστο (άρθρο 20.β και δ)- μαγνητοφωνημένη συνέντευξη (άρθρο 24.1.α).
- **Προστασία της ιδιωτικής ζωής** (άρθρο 21): Ανωνυμία (άρθρο 23): σε σχέση με την προστασία των προσωπικών δεδομένων.
- **Αξιοπρέπεια** (άρθρο 18): Αποφυγή περιττών ερωτήσεων σχετικά με την ιδιωτική ζωή του θύματος που δεν σχετίζονται με το ποινικό αδίκημα (άρθρο 23.3.γ).

► Ελάχιστα πρότυπα:

- Έκθεση δικανικής συνέντευξης, απομαγνητοφώνηση και ηχογράφηση.
- Καθορισμένες προθεσμίες για την παράδοση των εκθέσεων (εμπειρογνομόνων).
- Αιτιολόγηση των εργαλείων και των πρωτοκόλλων που χρησιμοποιήθηκαν.
- Αναγκαία μέτρα για την προστασία της ιδιωτικής ζωής, της ταυτότητας και της εικόνας των παιδιών-θυμάτων και για την αποτροπή της δημόσιας διάδοσης οποιασδήποτε πληροφορίας που θα μπορούσε να οδηγήσει στην ταυτοποίησή τους.
- Ομαλοί διάλογοι επικοινωνίας μεταξύ των επαγγελματιών.

Επίπεδο συμμόρφωσης σε Βέλγιο, Ελλάδα, Εσθονία, Ιταλία και Ισπανία:

Στο Βέλγιο, το περιεχόμενο της έκθεσης της δικανικής συνέντευξης ρυθμίζεται ειδικά στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (CCP)⁵⁶. Αποτελείται από τα κύρια στοιχεία της συνέντευξης και ενδεχομένως περιέχει απομαγνητοφώνηση των πιο σχετικών αποσπασμάτων. Στο πρακτικό αναγράφεται επακριβώς ο χρόνος έναρξης, διακοπής και συνέχισης της ακρόασης και ολοκλήρωσης αυτής. Καθορίζει την ταυτότητα των προσώπων που πρόκειται να συμμετάσχουν στην ανάκριση ή σε μέρος αυτής, καθώς και τον χρόνο άφιξης και αναχώρησης. Αναφέρει επίσης τις ιδιαίτερες περιστάσεις και οτιδήποτε μπορεί να ρίξει φως στη δήλωση ή στις συνθήκες υπό τις οποίες έγινε. Η έκθεση παραδίδεται εντός 48 ωρών ή αμέσως εάν ο ύποπτος στερείται της ελευθερίας του ή για παράδειγμα σε περίπτωση VOS⁵⁷, που δηλαδή σημαίνει ότι το παιδί πρέπει να απομακρυνθεί από την οικογένεια ή ότι πρέπει να διεξαχθεί δικαστική έρευνα.

Βελγικός κανονισμός⁵⁸ περιλαμβάνει μέτρα προστασίας της ιδιωτικής ζωής, όπως ο αριθμός των αντιγράφων της ακρόασης (πρωτότυπο σε οπτικοακουστικό φορέα δεδομένων και αντίγραφα (νόμιμα και πρωτότυπα επίσης) σε μη επανεγγράψιμα μέσα), τα εξουσιοδοτημένα πρόσωπα που επιτρέπεται να παρακολουθούν τη βιντεοσκοπημένη εγγραφή (περιορίζεται μεταξύ άλλων στους διαδικούς και στα πρόσωπα που ασχολούνται επαγγελματικά με την ενημέρωση, την έρευνα ή τη δίκη στο πλαίσιο του συγκεκριμένου δικαστικού φακέλου). Σημειώνεται επίσης ότι κατά την ακρόαση το αρμόδιο δικαστήριο μπορεί να διατάξει τη διεξαγωγή της διαδικασίας κλεισμένων των θυρών.

⁵⁶ Άρθρο. 96 CCP και το άρθρο 96 CCP. 47α §6.1 CCP.

⁵⁷ "Προβληματική ανατροφή". " ή "Ενοχλητική κατάσταση γονέων".

⁵⁸ Εγκύκλιος 03/2021.

Στην **Εσθονία**, το περιεχόμενο της έκθεσης συνέντευξης αποτελείται από τα πρακτικά των διαδικαστικών πράξεων, συμπεριλαμβανομένης της απομαγνητοφώνησης των βιντεοσκοπήσεων και της τεκμηρίωσης και συλλογής αποδεικτικών στοιχείων.

Στην **Ελλάδα**, αν και σύμφωνα με το νόμο η δήλωση του παιδιού θα πρέπει να γίνεται γραπτώς και να καταγράφεται σε ηλεκτρονικό οπτικοακουστικό μέσο, αντικαθιστώντας τη φυσική παρουσία του στα επόμενα στάδια της διαδικασίας απονομής δικαιοσύνης, στην πράξη αυτό δεν εφαρμόζεται συστηματικά. Συνήθως, οι καταθέσεις των παιδιών θυμάτων είναι γραπτές. Στη δίκη, κάθε κατάθεση, είτε γραπτή είτε βιντεοσκοπημένη, διαβάζεται πάντα δυνατά στο ακροατήριο. Όσον αφορά τα μέτρα προστασίας της ιδιωτικής ζωής, οι αστυνομικοί που είναι επιφορτισμένοι με την προκαταρκτική έρευνα "σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας απαγορεύεται να αποκαλύπτουν το όνομα, τη διεύθυνση και κάθε άλλο στοιχείο που μπορεί να αποκαλύψει την ταυτότητά του θύματος⁵⁹. Εάν παραβούν την υποχρέωση αυτή, μπορούν να τιμωρηθούν με φυλάκιση έως και δύο ετών⁶⁰.

Στο **Ισπανία**, μέχρι πρόσφατα, η μεταφορά πληροφοριών παρατηρήθηκε ότι ήταν μη συστηματική και μερικές φορές μη ικανοποιητική. Ο πρόσφατος νόμος 2021 ενσωματώνει ορισμένες βελτιώσεις που πρέπει να εξελιχθούν σε πρωτόκολλα. Στο άρθρο 449 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ορίζεται ότι "(...) ο δικαστής, αφού ακούσει τους διαδίκους, μπορεί να ζητήσει έκθεση από τον εμπειρογνώμονα που να αναφέρει την εξέλιξη και το αποτέλεσμα της ακρόασης του ανηλίκου".

Στην **Ιταλία**, το περιεχόμενο της έκθεσης συνέντευξης αποτελείται από τα κύρια στοιχεία της συνέντευξης και ενδεχομένως μια απομαγνητοφώνηση. Οι προστατευόμενες ακροάσεις απομαγνητοφωνούνται πλήρως από το προσωπικό του γραφείου του δικαστή.

Στις **πέντε έννομες τάξεις** υπάρχει κρατική ρύθμιση των μέσων ενημέρωσης για την προστασία της ταυτότητας των παιδιών-θυμάτων ⁶¹.

Υποσχόμενες πρακτικές

- ✓ Στην **Ελλάδα**, "Όσον αφορά τη δημοσιοποίηση της ταυτότητας του παιδιού στα μέσα ενημέρωσης, ο Κώδικας Δεοντολογίας για τις ειδησεογραφικές και πολιτικές εκπομπές απαγορεύει τη δημοσιοποίηση της ταυτότητας των παιδιών, συμπεριλαμβανομένης της εικόνας, του ονόματος ή άλλων στοιχείων που θα μπορούσαν να αποκαλύψουν την ταυτότητά τους, όταν τα παιδιά αυτά είναι μάρτυρες ή θύματα εγκλημάτων ή ατυχημάτων ή εμπλέκονται σε "προβληματικές καταστάσεις". Απαγορεύεται η λήψη συνεντεύξεων από παιδιά κάτω των 14 ετών. Κατ' εξαίρεση, η αποκάλυψη της ταυτότητας των παιδιών επιτρέπεται όταν κρίνεται απαραίτητη για την ενημέρωση του κοινού και δεν βλάπτει το παιδί. Ωστόσο, στην περίπτωση αυτή ο κηδεμόνας του παιδιού πρέπει να παρέχει γραπτώς τη συγκατάθεσή του (άρθρο 10 παράγραφος 1 του π.δ. 77/2003 "Κώδικας δεοντολογίας για τις ειδησεογραφικές και πολιτικές εκπομπές"). Όσον αφορά τα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και της οικονομικής σεξουαλικής εκμετάλλευσης, όπως ο βιασμός, κανείς δεν πρέπει να αποκαλύπτει στοιχεία που μπορεί να οδηγήσουν στην αποκάλυψη της ταυτότητας του παιδιού". (Καλτσούνη, 2014)
- ✓ Στη Σουηδία, στο Linköping Barnahus, έχει καθοριστεί ένα επίσημο πλαίσιο για διεπιστημονική και διατμηματική συνεργασία. Εξετάζει τους διαφορετικούς κανονισμούς, νόμους και διαδικασίες των επαγγελματιών όσον αφορά την ομαδική

⁵⁹ Άρθρο 20 παράγραφος 1 του νόμου 3500/2006 "Καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας".

⁶⁰ Καλτσούνη, Στυλιανή. "Μελέτη για τη συμμετοχή των παιδιών στις δικαστικές διαδικασίες: επισκόπηση του πλαισίου για τη φάση της ποινικής δικαιοσύνης: Ελλάδα". Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης, 2014

⁶¹ Jurado, Elena, Simone Klinge και James Kearney. "Σύνοψη των επισκοπήσεων του πλαισίου σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε ποινικές δικαστικές διαδικασίες στα 28 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης". Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης, 2014. <https://data.europa.eu/doi/10.2838/71517>.

εργασία. Έχει συναφθεί επίσημη συμφωνία για την αποσαφήνιση των παραμέτρων της συνεργασίας (σκοπός, στόχοι, δεσμεύσεις, ευθύνες, οργάνωση και οικονομικά), μια διευθύνουσα ομάδα παρακολουθεί την παρούσα συμφωνία⁶².

Συστάσεις:

- Συνιστάται στα κράτη να θεσπίσουν σαφείς κατευθυντήριες γραμμές για τη διαβίβαση των πληροφοριών που λαμβάνονται, συμπεριλαμβανομένης σε κάθε περίπτωση της ηχογράφησης της συνέντευξης και της απομαγνητοφώνησης του περιεχομένου της.
- Θα πρέπει να προστεθεί μια έκθεση σχετικά με την εξέλιξη και το αποτέλεσμα της συνέντευξης, καθώς αυτό επιτρέπει στους υπόλοιπους επαγγελματίες μια επαρκή ερμηνεία του τι συνέβη στη συνέντευξη (π.χ. υπάρχουσες δυσκολίες και το πλαίσιο διεξαγωγής).

⁶² Haldorsson, Olivia Lind. Πρότυπα ποιότητας Barnahus: Barnahus: Κατευθυντήριες γραμμές για την πολυθεματική και δι-υπηρεσιακή αντιμετώπιση παιδιών θυμάτων και μαρτύρων βίας. Γραμματεία του Συμβουλίου των Κρατών της Βαλτικής Θάλασσας και Κύκλος του Παιδιού, 2020.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

- Balogh, Katalin, Heidi Salaets, εκδ. Παιδιά και δικαιοσύνη: Ξεπερνώντας τα γλωσσικά εμπόδια. Cambridge: Intersentia, 2015.
- Canetta, Emanuela. "Μελέτη σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε δικαστικές διαδικασίες: επισκόπηση του πλαισίου για τη φάση της ποινικής δικαιοσύνης: Ιταλία". Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης, 2014. <https://data.europa.eu/doi/10.2838/74916>.
- Gilad, Michal. "Οι νέοι και οι ανήμποροι: Επαναπροσδιορίζοντας τον όρο "παιδί θύμα εγκλήματος"", Έγγραφο Δημοσίου Δικαίου και Νομικής Θεωρίας, αρ. φύλλου 14-23 (2014)
- Greijer, Susanna, y Jaap Doek. *Κατευθυντήριες γραμμές ορολογίας για την προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική εκμετάλλευση και τη σεξουαλική κακοποίηση*. Λουξεμβούργο: ECPAT International, 2016.
- Haldorsson, Olivia Lind. Πρότυπα ποιότητας Barnahus: Barnahus: Κατευθυντήριες γραμμές για την πολυτομεακή και διυπηρεσιακή αντιμετώπιση παιδιών θυμάτων και μαρτύρων βίας. Γραμματεία του Συμβουλίου των Κρατών της Βαλτικής Θάλασσας και Κύκλος του Παιδιού, 2020. <https://www.barnahus.eu/en/wp-content/uploads/2020/02/PROMISE-Barnahus-Quality-Standards.pdf>.
- Haruoja, Merie, Marianne Meiorg και Kiira Nauts. "Μελέτη σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε δικαστικές διαδικασίες: Contextual Overview for the Criminal Justice Phase: Εσθονία". Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης, 2014. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c239ba45-8f35-4394-82e6-ea55d44c090c/language-en/format-PDF/source-249044472>.
- Jurado, Elena, Simone Klinge, y James Kearney. "Σύνοψη των επισκοπήσεων του πλαισίου σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε ποινικές δικαστικές διαδικασίες στα 28 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης". Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης, 2014. <https://data.europa.eu/doi/10.2838/71517>.
- Καλτσούνη, Στυλιανή. "Μελέτη για τη συμμετοχή των παιδιών στις δικαστικές διαδικασίες: επισκόπηση του πλαισίου για τη φάση της ποινικής δικαιοσύνης: Ελλάδα". Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης, 2014. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/29a63840-96ca-4840-bac8-071e05e5262c/language-en/format-PDF/source-249044436>.
- Kathleen, Daly. "Συμβατικές και καινοτόμες. Ανταπόκριση της δικαιοσύνης στη σεξουαλική βία", Αυστραλιανό Κέντρο για τη Μελέτη της Σεξουαλικής Επίθεσης, n.º 2 (2011): 1-35.
- Massons-Ribas, Anna, M. Ángeles Basells, Neus Cortada. "Η συμμετοχή των παιδιών και των εφήβων στο σύστημα προστασίας: Η περίπτωση της ισπανικής νομοθεσίας", Κοινωνικές Επιστήμες, αρ. 10 (7) (2021). <https://doi.org/10.3390/socsci10070268>.
- Meurens, Nathalie. "Μελέτη για τη συμμετοχή των παιδιών στις δικαστικές διαδικασίες: επισκόπηση του πλαισίου για το στάδιο της ποινικής δικαιοσύνης: Βέλγιο". Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης, 2014.
- Strömpl, Judit, Anna Markina. "Τα δικαιώματα των παιδιών και το σύστημα δικαιοσύνης ανηλίκων στην Εσθονία. Juridica International", n.o 25:66 (2017). <https://doi.org/10.12697/JI.2017.25.07>.
- "Βία κατά των παιδιών με αναπηρία: νομοθεσία, πολιτικές και προγράμματα στην ΕΕ". Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), 2015.
- Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη. Εκδόσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2011.*

1η έκθεση εφαρμογής. Προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική κακοποίηση στον κύκλο εμπιστοσύνης: Το πλαίσιο". Συμβούλιο της Ευρώπης, 2017. <https://rm.coe.int/1st-implementation-report-protection-of-children-against-sexual-abuse-/16808ae53f>.

"Δικαιοσύνη φιλική προς τα παιδιά: Προοπτικές και εμπειρίες των επαγγελματιών σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών σε αστικές και ποινικές δικαστικές διαδικασίες σε 10 κράτη μέλη της ΕΕ". Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), 2015

This project is co-funded by the Justice Programme of the European Union